

Ігор Чесноков

ОСТРІВ ТРЬОХ ПЕЧЕР

Київ «Джерело життя» 2021
Християнське видавництво

УДК 274/278
ББК 86.376
Ч51

Ігор Чесноков

Ч51 Острів трьох печер: Пер. з рос. — Київ: Джерело життя, 2021. — 128 с.

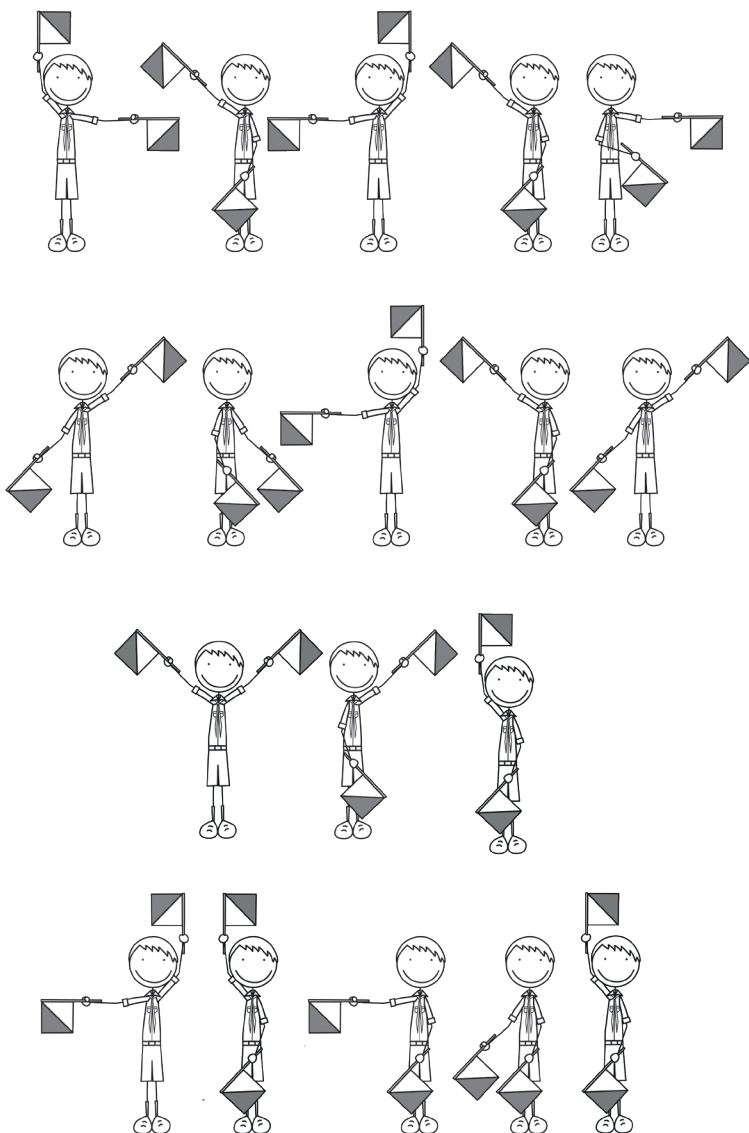
ISBN 978-5-00126-179-7

Деніз зі своїм чотирилапим другом Дюком вибрався з каюти на палубу. Пес прийняв його різко рвонув до трапа, а з нього – на причал. Із цього розпочалися нові пригоди чотирьох друзів – Леона, Дея, Деніза й Делії. На пароплаві «Каравеліс» юні мореплавці вирушають до невідомих країв у геологічну експедицію. На них чекають нові таємниці й небезпеки.

Для дітей від 6 років.

Зміст

Розділ 1.	Несподівана зустріч	5
Розділ 2.	“Віддати швартові!”	14
Розділ 3.	Правий борт вищий за лівий	19
Розділ 4.	Матрос-тесля	24
Розділ 5.	Боцман придумав	30
Розділ 6.	Дванадцять каменів	34
Розділ 7.	Алмаз та інші	41
Розділ 8.	Людина за бортом	46
Розділ 9.	Випадкова знахідка	54
Розділ 10.	Усі згрішили	61
Розділ 11.	Звідки коштовності?	73
Розділ 12.	Кошлата голова	80
Розділ 13.	Неочікуваний улов	88
Розділ 14.	Бранці	93
Розділ 15.	“Викликай шлюпку!”	103
Розділ 16.	Похоронний салют	113
Розділ 17.	Повернення	118
	Епілог	124
	Визначення морських термінів	127

Прочитай послання за допомогою семафорної абетки, яку знайдеш у книзі.

Замовити книгу можна на сайті: bookson.com.ua

Розділ 1

Несподівана зустріч

Деніз зі своїм вірним чотирилапим другом Дюком вибрався з каюти на палубу. Пес принюхався й різко рвонув до трапа, а з нього – на причал.

– Ти що, Дюку?! – здивовано вигукнув Деніз. – Що ти там помітив?

Проте він уже й сам побачив те, що привернуло увагу його собаки. На причалі стояли два хлопці: один був вищий на зріст, у картузі з великим козирком, другий – у темному береті. Пес, радісно виляючи хвостом, лащився до них, а вони гладили його й чесали загривок.

– Це ви? Та невже?! – вигукнув син капітана й кинувся до трапа слідом за Дюком.

На причалі Деніз обійняв своїх друзів – Леона і Дея.

– Ви прийшли подивитися на пароплав?

Сяло по-літньому яскраве й тепле сонце. Матроси носили з причалу на судно якісь ящики, тюки...

– А ти, я бачу, уже т-тут? – широко усміхаючись, запитав Дей, трохи заїкаючись від хвилювання.

– Так, ми з батьком тут, – відповів Деніз.

– Он як? – здивувався Леон. – Твій батько тепер капітан на такому невеликому пароплаві?

Деніз зніяковіло знизав плечима:

– Після аварії нашого корабля «Клементина» для батька не знайшлося в компанії іншого судна. Він довго залишався без діла.

– Та ж він досвідчений к-капітан! – обурився Дей.

Дюк ліг біля ніг хлопців, ніби вирішив охороняти їх.

– Батька намагалися звинуватити в корабельній аварії «Клементина», – продовжував Деніз.

– Але ж був ураган, – зазначив Леон, – і ми всі ледве врятувалися з тих рифів, на які викинуло наше судно.

– Обвинувачі сказали, що в затопленні корабля завжди винен капітан. До того ж, як ви пам'ятаєте, на дні разом із судном опинився й весь вантаж. А це дуже великі втрати для компанії.

Хлопці промовчали. Деніз сумно зітхнув:

– Тепер батько має змогу виконувати хоч таку роботу. Йому запропонували кермувати цим дерев'яним пароплавом під час експедиції. І я знову вирушаю з батьком у море. А ви як тут опинилися?

– Ми прийшли спробувати щастя і влаштуватися юнгами на пароплав «Каравеліс», – Леон підбадьорливо поплескав сина капітана по плечу.

– А як ви дізналися про пароплав? – здивувався Деніз.

– Як ми дізналися, Дею? – звернувся Леон до друга.

– Дуже п-просто, – рішуче сказав Дей. – Я почув від батька, а він дізнався від знайомого портовика, що в море збирається вийти експедиція геологів, які прямують до якогось д-далекого безлюдного острова. Ось! А там щось шукатимуть. Може, з-золото.

– Необов’язково золото, Дею, – промовив Леон. – Геологи ще шукають усілякі мінерали.

– Так, – погодився Дей. – І ще сказали, що ця експедиція відпливатиме з нашого порту. У школі саме почалися канікули. От ми й вирішили з Леоном: а раптом і нас візьмуть? Батьки не проти – треба ж прилаштувати нас кудись на літо! Адже їм відомо й те, що ми вже загартовані морські вовки.

Деніз, почувши про морських вовків, хмикнув.

– Ми молилися, – продовжив Леон, – щоб нас узяли юнгами або підсобними робітниками в експедицію. Тому цього разу, Денізе, твій Дюк знайшов нас тут не нелегальними пасажирами, як рік тому на «Клементині», а майже членами команди!

– Чому ж майже? – жваво відгукнувся Деніз. – Ходімо до мого батька, він усе влаштує. Я в цьому впевнений!

– Чуд-дово! – вигукнув Дей. – Ходімо!

Переступивши поріг каюти капітана, Леон і Дей знову, як колись на «Клементині», боязко зупинилися біля дверей. За столом, над яким висіла гасова лампа, сидів уже знайомий їм капітан із сивуватими бакенбардами на видовженому обличчі. У нього був дещо стомлений вигляд.

– Дивися, батьку, кого я привів! – вигукнув Деніз.

Капітан відірвав погляд від паперів, пильно подивився на хлопців і відразу підійшов до них, по-дружньому поплескуючи переляканих юнг по плечах.

– Це ви! Знову влітку, знову на моєму човні!

– Але вже не таємно, як на «Клементині», – зауважив Деніз.

– Проходьте, сідайте, – запросив хлопців батько Деніза. – Радий бачити рятівників мого сина та всього екіпажу «Клементина».

Леон з Деєм зняковіло сіли на вузький диванчик. Біля їхніх ніг примостився Дюк, так само радісно виляючи хвостом.

– Батьку, вони хочуть піти з нами! – поспішив повідомити Деніз.

– Он як?! – здивувався капітан. – І це після всього того, що сталося минулого літа в нашому плаванні? Після нападу піратів і корабельної аварії ви знову рветесь в море?

– Так, – зніяковіло відповідав Леон. – Нам подобаються пригоди.

– Н-навіть такі небезпечні, – кивнув Дей. – В-візьміть нас із собою.

Капітан спантеличено промовив:

– Відчайдушні ви хлопці!

– Адже ваш син т-теж... – Дей кивнув у бік Деніза.

– Так, – погодився його батько й сів за стіл. – Що ж, треба подумати.

– Візьміть нас, – просив капітана Дей, – юнгами або...

Леон штовхнув друга в бік, і той затих.

– «Або» не вийде, – заперечив капітан. – Ви ж, здається, ще не в тому віці, коли можна стати матросами? Хоч і могли б. Деякі навички на «Клементині» ви здобули та й показали себе працьовитими, старанними й допитливими в морській справі.

– Вони навіть кочегарами працювали, – нагадав капітанові його син.

– То я взяв би, мабуть, вас і матросами, – продовжував батько Деніза, – але... Скільки вам, до речі, років?

– Чотирнадцять, – разом відповіли Леон і Дей.

Капітан задумливо подивився на хлопців, а ті вичікувально дивилися на нього.

– Справа от яка... – промовив він невпевнено. – Інформацію про експедицію не можна піддавати широкому розголосу, а тим паче місце, куди вона вирушає. Про це відомо небагатьом.

– Зате в порту вже про це відомо, – саркастично зауважив Деніз. – Отже, і знайомі портовиків усе знають. Чутки дійшли вже навіть до Дея з Леоном.

– Навіть так?! – здивувався капітан.

– Але ми мовчатимемо, як риби! – вигукнув Леон. – Нікому нічого не скажемо!

– Так-так, – відповів капітан, – звичайно. То ви хотіли би піти юнгами?

– Юнгами, – підтвердив Дей. – Якщо станемо в п-пригоді.

– А про це ми зараз дізнаємося в начальника над юнгами. Поклич-но Фінбара, – звернувся він до сина.

Боцман, з яким хлопці познайомилися на «Клементині» минулого року, ведмедем ввалився в каюту, зняв свого пошарпаного капелюха і промовив басом:

– Слухаю, капітане.

Капітан поглядом указав на друзів, які сиділи на дивані. Боцман примружився, розглядаючи хлопців.

– О, мальки з'явилися і на цьому судні! – здивовано протягнув Фінбар. – Хоч уже трохи підросли.

– Беремо їх юнгами? – запитав капітан.

– А що, удвох будуть за одного матроса, – погодився боцман. – Навчати вже майже не треба...

– От і чудово, – підсумував батько Деніза. – У такому разі відведи хлопців і покажи їм спальні місця.

Після цього він звернувся до Леона з Деєм:

– А батьки?

– Не заперечують! – поспішили запевнити друзі.

– Отже, до вечора – з речами на судно. Уранці вирушаємо.

Боцман відвів новоспечених юнг у матроський кубрик на носі під верхньою палубою, указав на два ліжка, плеснув кожного мовчки по спині та й пішов.

Деніз із Дюком провели друзів у кубрик. Потім троє сіли на ліжка й роззиралися. У напівтемному приміщенні, світло до якого потрапляло через два тьмяних ілюмінатори, було ще кілька ліжок з рундучком унизу для одягу й особистих речей.

– Ось тут вам і жити, – сказав Деніз. – А ми з Дюком, як зазвичай, з батьком у його каюті. Так, Дюку?

Замість відповіді пес раптом стрепенувся й кинувся геть по трапу на верхню палубу.

– Чого це він? – здивувався Дей, а Деніз мовчки знизав плечима.

– Піти подивитися? – запропонував Дей.

– Повернеться, – відмахнувся Деніз.

І Дюк незабаром повернувся. Проте не сам. В отворі дверей з'явився силует дівчини.

– Якийсь знайомий начебто собака... – невпевнено пробурмотів силует, вдивляючись у напівтемряву кубрика.

– П-привид? – обережно припустив Дей.

– Та ні, привидів не існує, – відгукнувся Деніз.

– Кажуть, вони існують, – заперечив Дей.

– Пастор церкви сказав, що привиди з'являються тільки перед тими, хто вірить у їхнє існування, – повчально промовив Леон.

Незнайомка, і далі вдивляючись у напівтемряву, таємничо промовила пошепки:

– А ви, виявляється, вірите в привидів.

– Чому ти так вирішила? – пробурмотів Деніз.

– То я не привид? Я справжня?

– На жаль... – сумно зітхнув син капітана.

– Це чому ж?

– Тому що дівчина на кораблі – до біди, – пояснив Деніз. – Була одна така на нашому судні минулого літа. То спочатку

на нас напали пірати, і нам ледь вдалося врятуватися, а потім корабель налетів на рифи й затонув.

– Так?! А хто врятував команду від піратів? Хіба не я? – переможно вигукнула незнайомка.

– Д-делька! – радісно вигукнув Дей.

– Делько, ти? – разом запитали Леон і Деніз.

Почувши ім'я дівчини, Дюк радісно загавкав. Хлопці схопилися з ліжок і кинулися до дверей. Четвірка друзів обнялася, немов родичі, які зустрілися після довгої розлуки. Потім усі посідали на ліжка й почали жваво розмовляти.

– Отже, дівчинка на кораблі – до біди? – з ехидною по-смішкою промовила Делія, звертаючись до Деніза.

– Та ні, – зніяковіло відповів той.

– До речі, тато сказав, що я такий самий хлопчисько, як і ви! – похвалилася дівчина.

– Ага! Тільки ледве не звалилася зі щогли від страху, – розсміявся Деніз.

Делія ображено насупилася.

– Та досить, – спробував примирити їх Леон. – Якби не Делька, пірати і справді спалили б «Клементина» разом з нами й з усім екіпажем. Хіба не так?

Він повернувся до Делії та сказав:

– Не ображайся, ми ж це не зо зла, а так, жартуємо. Ти й справді дуже хоробра дівчина. Але як ти тут опинилася?

– А так і опинилася, – досі насуплено відповіла Делія. – Тата запросили в експедицію. Їхня торговельна компанія теж виділила гроші на її проведення і відправила тата як свого представника й експерта. Мама тепер немає, і я вмовила його взяти мене із собою.

– Оце так! – захоплено вигукнув Дей. – Отже, ця експедиція – і справді серйозна справа?

– Звичайно, – кивнула Делія. – А ти думав, що вона збирається шукати привидів або гномів?

Хлопці розсміялися.

– А що вона збирається шукати? – пошепки запитав у неї Деніз.

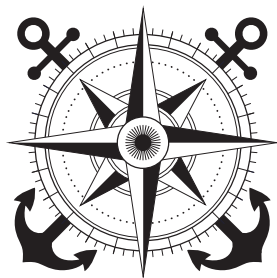
Делія подумала. Потім приклала пальця до губ і так само пошепки додала:

– Здається, коштовне каміння.

– Оце так! – вигукнув Дей.

– Ой, напевно, батько вже загубив мене, – схопилася дівчинка з місця. – Адже ми щойно прибули на корабель. Ходімо зі мною, – запросила вона, – татові буде приємно побачити вас.

Розділ 2

"Віддати швартові!"

Відхід судна в море – це завжди сповнений хвилювання момент. Настав він і для пароплава «Каравеліс» того ясного літнього дня, коли на причалі зібрався невеликий натовп: родичі моряків, які вирушали в рейс, представники портової влади, просто зіваки та всюдисущі хлопчаки. Там стояли і торговці, рознощики солодоців...

Матроси були в чистих робах, кожен на своєму місці в очікуванні команд капітана. В однокінному візку під'їхав лоцман – літній вусань у синьому плащі й форменому кашкеті. Він зійшов на борт, піднявся на ходовий місток, привітався з капітаном, потім поцікавився, чи все готово, і кивнув:

– Відходимо!

Щойно лоцман ступив на борт, юнги Леон і Дей, які стояли наготові біля фок-щогли з прикріпленим до фала лоцманським прапором, почали жваво натягувати трос, піднімаючи

прапор догори. Прапор затріпотів на вітерці, і його поява на щоглі означала, що судно під керівництвом лоцмана. Тільки лоцмани мали право виводити судно від причалу з гавані й заводити їх назад, ставити до причалу. Їм були добре відомі всі безпечні проходи, місцеві течії, глибини...

– З Богом! – промовив капітан.

Він дав знак штурманові – білявому молодому чоловікові в морському кашкеті, і той крикнув у мегафон: «Прибрати трап! Відшвартуватися!» Матроси на баку й кормі взялися за канати, і зазвучали чергові команди.

– Віддати кормові!

І матроси на кормі розмотали канати з кнехтів, послабили їх, берегові швартувальники скинули канати з палів, і на кормі жваво потягли їх на борт. Щойно обидва швартових опинилися на палубі, капітан скомандував: «Малий уперед!» і звелів рульовому: «Управо пів оберту!» Корпус судна ледь помітно запульсував, за кормою забурлила вода, і пароплав почав повільно відходити кормою від причалу.

– Віддати носові!

І щойно швартові були скинуті з причалу, а матроси швидко потягли їх на борт, капітан віддав команду машині: «Стоп», а потім: «Малий назад».

На причалі замахали капелюхами й хусточками, почулися вигуки: «Щасливого плавання!» Помахали своїм рідним і Дей з Леоном. Якби їх запитали, чи сумно їм було розлучатися з родиною, то вони чесно відповіли б: «Не дуже». Адже розлучалися вони не так уже й надовго – тижні на три або чотири, як вважали учасники експедиції. Поруч із хлопцями стали біля борту Деніз і Делія. Син капітана був в ошатній матросці й безкозирці, а дівчинка – у своїх східних шароварах. Дюка залишили в каюті, щоб не плутався під ногами під час відшвартування.

Судно відходило від причалу кормою вперед. Потім пароплав зупинився, дав уперед, розвернувся, після трьох прощальних гудків, старанно димлячи високою чорною трубою, упевнено почав рухатися до виходу з гавані, залишаючи за собою спінений слід кільватерного струменя від гвинта.

Хлопці перебували в піднесеному настрої, радісно усміхалися. Ще б пак! Попереду їх чекали чергове плавання на кораблі й експедиція, яка обіцяла нові пригоди. А хто не любить пригод?! Ось і минулого літа в плаванні на «Клементині» їх було стільки, що вражень вистачило всім чотирьом друзям на цілий рік. Їхнім розповідям про всі ті пригоди навіть не всі вірили в школі, настільки неймовірними вони здавалися багатьом одноліткам.

Не повірили деякі однокласники й розповіді Деніза і навіть почали сміятися з нього. Особливо коли він розповідав про те, як команді затонулого «Клементина» вдалося врятуватися з безлюдного вулканічного острова завдяки старовинній Книзі – Біблії. Тоді він вирішив принести в клас старовинну Біблію, подаровану йому Леоном. На перерві Деніз показав її всім хлопцям і прочитав деякі Божі обітниці. Син капітана запевняв, що тільки завдяки цим підбадьорливим обітницям і молитвам нещасна команда змогла нарешті випадково побачити судно, яке проходило повз. Лише Бог міг спонукати команду судна звернути на острів, де й перебували люди, які зазнали аварії.

Важко було сказати, чи всіх слухачів переконала ця розповідь Деніза й показані ним тексти з тієї священної Книги, проте сам він анітрохи не сумнівався в Божій допомозі в тій трагічній ситуації, коли майже вся команда затонулого «Клементина» вже зневірилася врятуватися. Вони думали, що приречені на загибель від голоду або виверження вулкана.

Слід зазначити, що Деніз, отримавши Біблію в подарунок, почав читати її в пошуках інших Божих обітниць. Коли ж він знаходив незрозумілі тексти, то приходив до церкви та просив пастора пояснити йому ці складні уривки. І, на подив самого Деніза, Біблія стала його улюбленою книгою, так багато цікавого й нового він у ній знайшов!

Хлопець постійно розповідав про своє біблійне відкриття шкільним приятелям. Не всі, звичайно, вірили йому. Багато хто говорив, що ця Книга нудна й незрозуміла. Проте двоє хлопців зацікавилися словами Деніза й попросили батьків купити їм таку саму Книгу, що дуже втішило хлопця.

...Пароплав залишив гавань, зупинив хід, до борту, пихкаючи, наблизився крихтний пароплав з тонкою трубою. Лоцман зійшов на нього по штормтрапу, на прощання махнув рукою капітану, і пароплав, відставши, вирушив назад у порт.

А «Каравеліс» дав малий хід уперед і ліг на потрібний курс – до далекого острова, невідомого хлопцям, який здавався таємничим. Та й самі члени експедиції, як розповів хлопцям батько Делії, майже нічого не знали про той острів. На карту він був нанесений приблизно і без подробиць, отримав назву «Безіменний». Усе, що було відомо про цей острів, – він був безлюдний. І, за чутками, які незрозуміло звідки з'явилися, там хтось нібито знайшов якесь коштовне каміння.

...З містка долинула команда напнути вітрила. І раптом звідкись виринув носатий боцман у своєму незмінному подертому капелюсі. Широко розкривши очі, він засвистів у свій свисток і голосно крикнув на всю палубу:

– Вітрила напнути! Миттю на щоглу й до шкота, нероби! Жвавіше, сонні ховрахи, сто морських їжаків вам за пазуху!

Матроси затупотіли по палубі, побігли до щогл. Кинулися до вант і Дей з Леоном, але всезнайко Фінбар гукнув до них і грізно показав свій масивний кулак. Хлопцям довелося відступити.

– Рано ще юнгам ходити на щоглу до вітрил, – пояснив боцман. – Краще допоможіть поставити грот!

На тому двоцоголовому пароплаві-вітрильнику, який помітно поступався розмірами затонулому «Клементину», тільки фок-щогла була оснащена реями з прямими вітрилами. Біля грот-щогли кілька матросів, ухопившись за снасті-шкоти, через блоки піднімали уздовж щогли гафель – рангоутне дерево, до якого кріпилася верхня крайка великого чотирикутного вітрила – триселя. Його і називали гротом.

Юнги теж щосили потягли разом з матросами один зі шкотів. Потім допомагали їм закріпити гик – друге нижнє рангоутне дерево цього вітрила.

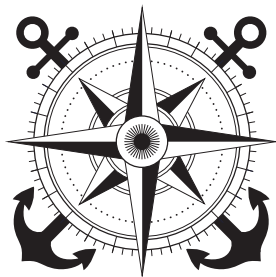
Коли нарешті вітрила були напнуті й «узяли» вітер, «Каравеліс», злегка похитуючись на пологих брижах, почав набирати хід. Припинилася вібрація корпусу судна, і це означало, що машина зупинена. Пароплав перетворився на вітрильник.

Четверо друзів стояли на кормі й довго дивилися на рідний берег, який повільно віддалявся, і на море навколо, що стало також майже рідним, вода якого блищала в яскравих сонячних променях.

Цю ідилію порушив знайомий гучний голос:

– Гей, юнги, де ви там? Час братися до роботи! Швабри в руки – і на прибирання палуби, акулячі діти!

Розділ 3

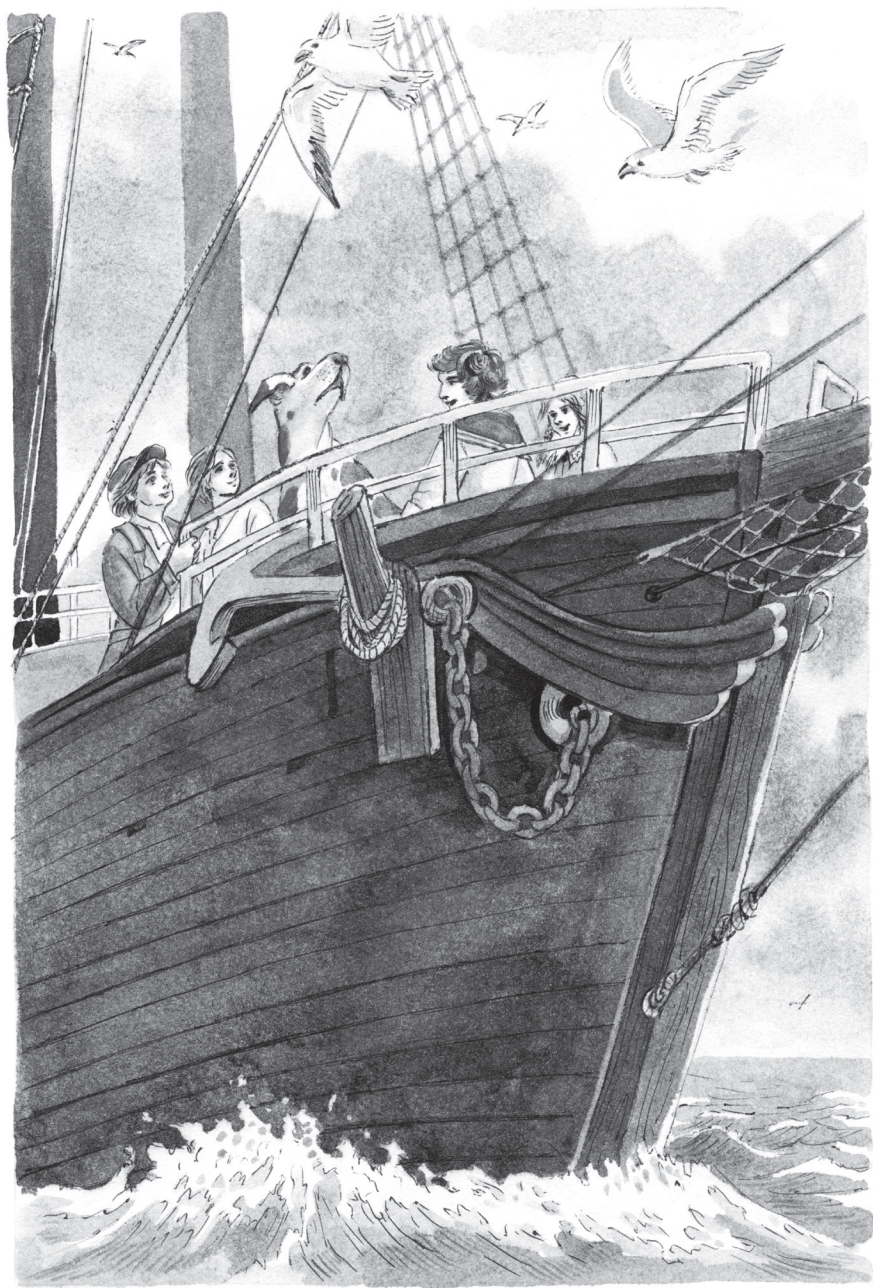
Правий борт вищий за лівий

Після вечері четверо друзів зібралися на кормі. «Каравеліс» неспішно плів під вітрилами, і хлопці милувалися жовто-гарячими відблисками води, що іскрилася під променями вечірнього сонця. Поодинокі чайки, які віддалилися від берега, кружляли за кормою слідом за судном. За ними уважно, по-мисливськи, стежив Дюк, ставши на планшир передніми лапами.

– Гей, – поплескав пса по шиї Деніз, – не стрибни знову за пташками, як стрибнув колись за борт за рибкою на «Клементині»!

Дюк прибрав лапи з планшира й сів біля ніг господаря. Крім юних мореплавців і собаки, на палубі вже нікого не було. Заспокійлива атмосфера спонукала до приємних бесід.

Нове для чотирьох друзів судно не могло не займати думок їхніх допитливих натур, і тому розмова в них зайшла саме про «Каравеліс». Леон задер голову й розглядав наповнений вітром грот – вітрило, яке злегка ворухилося і якого хлопцям раніше бачити не доводилося.

– Вітрильне оснащення тут не таке, яке було на «Клементи-ні». Чому, цікаво? – задумливо сказав він.

Хлопці подивилися на щогли й вітрила.

– І чому, як думаєш? – хитро зіщуливши очі, запитав Деніз.

– А ти що ж, знаєш? – обернулася до нього Делія.

– Звісно. Я вже запитав у батька.

– І ч-чому ж? – подав голос Дей.

– Дуже просто. «Каравеліс» менший, ніж був «Клементин». Тому і членів команди потрібно менше. Щоб упоратися з прямими вітрилами на двох щоглах «Клементина», потрібно було більше матросів, ніж тут на одну щоглу. Тому другу щоглу на невеликих суднах оснащують одним, але великим вітрилом, без рей. З ним легше впоратися, ось!

– Не таке вже це й маленьке судно, – заперечила Делія. – Я вимірювала кроками – близько сорока метрів завдовжки.

– А висоту щогл ти часом не вимірювала кроками? – в'їдливо запитав Деніз.

– Та ну тебе! – відмахнулася дівчинка.

– Судно менше, і щогли, звичайно, нижчі, – глибокодумно зауважив Дей. – А чим ще, цікаво, відрізняється це судно від «Клементина», крім розмірів? – поставив він несподіване запитання. – Хто що помітив?

– Я, я помітила! – підняла руку Делія, як на уроці в школі.

– Ну і що ти помітила? – хмикнув Дей.

– Носової фігури під бушпритом немає, ось!

– А й справді, – зазначив Леон. – І що ж це означає?

– Що означає? – пробурмотів Деніз. – А те, що цей пароплав не такий давній, як «Клементин».

– А ще що означає? – запитав Леон.

Хлопці мовчали, не знаючи, що відповісти.

– Це означає, що нікому охороняти наш «Каравеліс» від різних лих, – сміючись, пояснив Леон. – Але й нашого «Клементина» не зміг уберегти той, хто був під бушпритом з мечем у руці.

– Ага, – підхопив Дей, – і т-тому оберігати судно повинна тепер саме наша команда.

– А чим ще відрізняється?.. – багатозначно усміхнувся Леон. – Як казав мій батько: «У цього і труба нижча, і дим не такий густий».

– То й що?! – заступилася за судно Делія. – Зате він, як і «Клементин», пароплав і вітрильник.

– Я пропоную завтра все оглянути й порівняти, чим ще цей пароплав відрізняється від «Клементина», – промовив Дей.

– Добре, – підхопив Деніз. – А я ще запитаю в батька про відмінності.

– А ти, Дею, розпитай вашого «улюбленого» боцмана, – іронічно запропонувала Делія.

– А що – і запитаю! – відгукнувся той. – Не б-боїтимусь!

Хлопці розсміялися.

– Запитай, мальку, – пролунав грубий голос позаду.

За спинами хлопців стояв боцман Фінбар, мнучи пальцями свій товстий грушовидний ніс. Друзі остовпіли від несподіванки, забувши, що Фінбар любив несподівано з'являтися поруч тоді, коли його не очікували побачити.

– О! І ти теж тут, пташко-рибко? – посміхнувся Фінбар, звернувшись до Делії чомусь саме так. – Отже, знову вся ваша дружна банда на місці?

– Чому банда? – образився Деніз.

– Це я так, – примирливо сказав боцман. – Узагалі-то ви трудяги, сміливі та дружні мальки. – Фінбар глянув на

Дея і примружився: – Про що хочеш запитати улюбленого боцмана?

– Ми це... – пробелькотів Дей. – Ми вирішили дізнатися, чим відрізняється «Каравеліс» від «Клементина».

– Навіщо вам це? – підозріло поцікавився боцман. – Знову корабельні таємниці вирішили розкривати?

– Цікаво ж, – кивнув Леон.

– Хм, цікаво... – боцман, відвівши руку від обличчя, загнув вказівний палець. – Ну рахуйте! Тут немає фор-бом-брамсе-ля – це раз. Юферси плоскі, не такі, як на «Клементині», – це два. Ахтерпік забитий – три, – і далі загинав свої товсті пальці Фінбар. – Бімси тут не дерев'яні, а залізні – чотири, немає бом-утлегара – п'ять. Ну і правий борт вищий за лівий – шість. Поки досить?

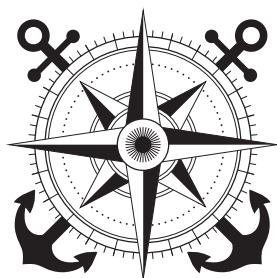
Із цими словами Фінбар несподівано показав свої великі криві зуби в хитруватій посмішці та зник так само несподівано, як і з'явився. Друзі збентежено мовчали.

– Ви що-небудь зрозуміли? – запитала приголомшена Делія.

– Ми ж х-хотіли дізнатися відмінності... – розчаровано відгукнувся Дей.

– Дізналися... – хмикнув Деніз. – Гаразд, тоді до завтра? Дюку, у каюту!

Розділ 4

Матрос-тесля

Деніз визирнув із дверей капітанської каюти й жестом запросив хлопців, які чекали в коридорі надбудови.

– Батько погодився нас прийняти!

– Заходьте, друзі, – радо запросив капітан юних мореплавців, коли вони невпевнено ввійшли до каюти.

Їм завжди було боязко заходити до капітанської каюти. Вона здавалася їм таємничим музеєм морських атрибутів. Та й сам господар цього приміщення викликав повагу: головний на кораблі, краще за всіх інших знав судно і як керувати ним, а також добре орієнтувався в норовливому морі! На капітанові був той самий формений кітель, а його обличчя обрамляли ті ж «видатні» бакенбарди.

– Сідайте й розповідайте, яка потреба привела вас до мене.

Розташувавшись на дивані та стільцях, хлопці оглянули каюту. Вона виявилася схожою на ту, що була на «Клементи-

ні». Такі самі прилади, схожі картини, що висіли на перебірці, морська карта, вирізаний з дерева мініатюрний кораблик-віт-рильник на полиці, латунна гасова лампа над столом, за яким сидів капітан. І навіть той самий кошлатий Дюк біля ніг Деніза із цікавістю поглядав на друзів: «Що це, мовляв, відбудеться зараз?»

– Ми оглянули корабель, батьку, – заговорив Деніз, – і захотілося порівняти його з «Клементином».

– Чому саме з ним? – поцікавився капітан. – Зрозумів, адже інших суден ви, мабуть, не знаєте. – Він хитро примружився: – Знову корабельні таємниці вишукуєте? Утім, усе правильно: на новому судні моряк повинен ознайомитися з усім, що є на ньому. При цьому, звичайно ж, мимоволі почнеш порівнювати його з тими, на яких раніше виходив у море.

Хлопці почали усміхатися: їм лестило, що їх щойно назвали моряками. І справді, після відчайдушного плавання на «Клементині» і корабельної аварії минулого літа важко було не стати моряком, хоч і початківцем.

– Якщо ви вже оглянули судно, – продовжував батько Деніза, – то які ж, цікаво, відмінності встигли виявити?

– Ну, розміри корабля і щогл... – почав перераховувати Леон.

– І т-труби, – вставив Дей, – а ще трюм менший, і кубрик розміщений не в самому трюмі...

– Вітрила не такі самі, – зауважила Делія, – і кермовий біля штурвала один, а не два, як було на «Клементині».

Хлопці назвали ще кілька відмінностей, а наприкінці Дей додав:

– Але ми так і не зрозуміли: чому правий борт тут вищий за лівий?

– Чому ви так вирішили? – здивувався капітан.

– Б-боцман сказав.

Батько Деніза усміхнувся:

– Фінбар любить пожартувати іноді. На всіх суднах обидва борти завжди однакової висоти. А правий борт здавався вищим через те, що судно йшло тієї миті правим галсом і з певним креном на лівий борт, який опустився нижче.

– І справді, – розчаровано протягнув Дей. – Як ми самі не здогадалися?!

– Просто наш боцман рідко жартує, – усміхнувся капітан, – тому ви й не очікували від нього такого підступу.

– А мене він назвав чомусь пташкою-рибкою, – розвела руками Делія.

Капітан спробував пояснити:

– Боцман – морський вовк і, мабуть, крім птахів і риб, не знає, з ким ще тебе можна порівняти. Сподіваюся, ти не образилася за це на Фінбара?

– Ні, – знизала плечима Делія.

– Звісно. Це ж краще, ніж «мальки», – усміхнувся Леон.

– Ось вам і ще одна відмінність, – зауважив капітан. – На «Клементині» такого «звання» у Делії не було.

– Так, зате ми з Леоном були, хоч і недовго, «духами», коли працювали в котельному відділенні, – зазначив Дей.

– Тут, сподіваюся, вам не доведеться надирватися, тягаючи вугілля, – заспокоїв батько Деніза. – Плавання в нас заплановане недовге, вітер сприяє, і хворих серед «духів»-кочегарів немає. До речі, про це. Ось вам ще відмінність: на цьому пароплаві, крім основного котла, є допоміжний, менший за розміром. Адже ви вже, мабуть, помітили, що в нас лише один кермовий біля штурвала. Не знаєте чому?

Хлопці знизали плечима.

– Тому що цей пароплав новіший і сучасніший, на ньому встановлена парова кермова машина. Поворот штурвала, який, до речі, на цьому судні менший за розміром, відкриває на кермовій машині лівий або правий паровий клапан, і вона

сама тягне штуртроса вліво або вправо. А пара до неї надходить саме від допоміжного невеликого котла. Він опалюється і тримає пару постійно. Ця пара потрібна не тільки для цього, а й для брашпиля, адже він теж паровий. Також це допомагає обігрівати приміщення в холодну пору.

– А-а, так ось чому навіть на вітрильному ході з труби видно дим, – зрозумів Дей. – Адже на «Клементині» під вітрилами котел завжди гасили.

– Що ж означає цей факт, який несподівано відкрився для вас? – запитав капітан і сам відповів: – А те, що ви ще не все судно оглянули. Машинно-котельне відділення ви ще не відвідали, інакше помітили б там другий котел.

– Справді, ми там не були, – винувано зізнався Дей. – А ще ми не знайшли тут теслярську.

– Не дивно, – сказав батько Деніза. – У нас немає теслярської. Але є матрос-тесля, і для нього виділено куточок, де зберігаються інструменти. Ви, звичайно ж, не знайшли цей куточок?

– А де ж він? – здивовано запитав Деніз.

– У носовій частині, поруч із канатним ящиком. А матроса-тесляра звуть Оскар. Діловий хлопець, так би мовити. Чи помітили ви різьблену фігурку? – він указав на поличку. – Це робота Оскара.

Хлопці помовчали, обмірковуючи почуте.

– А я ось що відразу зауважила, – задумливо сказала Делія, – тут немає носової фігури, як це було на «Клементині».

– То й що? – запитав Дей з подивом. – Ми про це вже говорили.

– А те, що Оскар міг би вирізати її з дерева та прикріпити під бушпритом.

– Знову вояку, щоб оберігав корабель під час плавання? – скептично зауважив Деніз. – Але ж не вберіг. І назва «Святий Клементин» не допомогла.

– Ні, не вояку, – заперечила Делія, – і не як оберіг, а щось гарне. Можна? – звернулася вона до капітана.

Капітан із цікавістю прислухався до розмови хлопців, барабанячи пальцями по столу.

– Судно взагалі-то не мені належить, – зауважив він, – і я не маю права вносити зміни в його конструкцію. Та якщо вже вам без носової фігури тут незатишно, – капітан усміхнувся, доторкнувшись до своїх пухнастих бакенбардів, – то, мабуть, зможу погодитися на невелику фігуру під бушпритом.

– Ура! – тихо сказала Делія.

– Але тимчасову, – додав батько Деніза. – На той час, доки «Каравеліс» у нашому розпорядженні.

– Чудово, – схвалив ідею Леон.

– Так, ти добре придумала, Делько, – підхопив Дей. – Бо я постійно розмірковую: чого ж не вистачає на цьому к-кораблі?

– У такому разі не будемо відкладати, – вирішив капітан.

Він повернувся до переговорної труби, поцікавився у вахтового штурмана обстановкою, а потім звелів прислати до нього матроса-тесляра.

Постукавши, Оскар увійшов до каюти. Це був кременезний чоловік з пухнастими вусиками на простакуватому обличчі та в білій шапці.

– Слухаю, капітане, – промовив він, оголивши голову.

– У тебе з'явилися замовники, – сказав йому капітан і вказав на хлопців.

На обличчі Оскара було здивування.

– Вони вважають за потрібне встановити носову фігуру під бушпритом, тому хотіли б, щоб ти вирізав щось гарне.

Здивування Оскара змінилося задумою. Нарешті матрос-тесля кивнув:

– Я, мабуть, можу, але...

– Щось заважає? – поцікавився батько Деніза.

– Було б краще, щоб вони самі вирізали, що хочуть, – Оскар кивнув у бік хлопців.

– Але ж ми не вміємо! – здивувався Дей.

– А я навчу, покажу, дам інструмент.

– А що, цікава думка, – зазначив капітан. – Чи згодні вирізати фігуру самі?

– Можна спробувати, – обережно відгукнувся Леон.

– От і чудово! – кивнув капітан, і хлопці всією юрбою вийшли разом з Оскаром з каюти в супроводі вірного Дюка.

Розділ 5

Боцман придумав

Наступного дня боцман за розпорядженням капітана направив юнг Леона і Дея допомагати матросу-теслі. Фінбар не запитав, як юнги мають допомагати Оскару. А якби поцікавився, то, напевно, здивувався б, що Оскар почав навчати юнг, а з ними і Деніза з Делією, вирізувати фігури з дерева.

Так і сталося. Боцман обходив судно близько обіду й побачив усіх чотирьох на кормовому майданчику, зайнятих старанним випилюванням і видовбуванням деревинки.

– Чого це ви?.. – спантеличено промовив низьким голосом Фінбар.

Хлопці зупинили роботу.

– Подобається? – запитала в нього Делія, з гордістю показуючи дерев'яну подобу якоїсь невідомої риби.

Боцман здивовано дивився на своїх «мальків», озброєних мушкетелями, стамесками, різаками, і на розсипану стружку навколо.

– Розумієш, у судна немає носової фігури, – почав пояснювати Деніз. – Ми попросили виготовити хоча б невелику. Батько погодився, велів теслі зробити її. А Оскар запропонував нам самим вирізати й показав, як саме це зробити.

– Хм, – здивовано пробурмотів боцман. – І що ж ви задумали повісити під бушпритом?

– Поки не вирішили, – відгукнувся Деніз. – Делька хоче морську рибу, а Дей – чайку. Ми не хочемо фігуру якоїсь людини, як на старих кораблях.

– Чому? – поцікавився Фінбар.

– Щоб не думали, що це охоронець нашого судна або якийсь святий покровитель.

– Адже вони все одно не можуть захистити судно, правда? – підтримала Делія. Дівчинка натякала на сумну долю «Клементина», чий форштевень був прикрашений бюстом грізного героя-воїна, відомого переможного полководця з мечем в одній руці та з щитом в іншій.

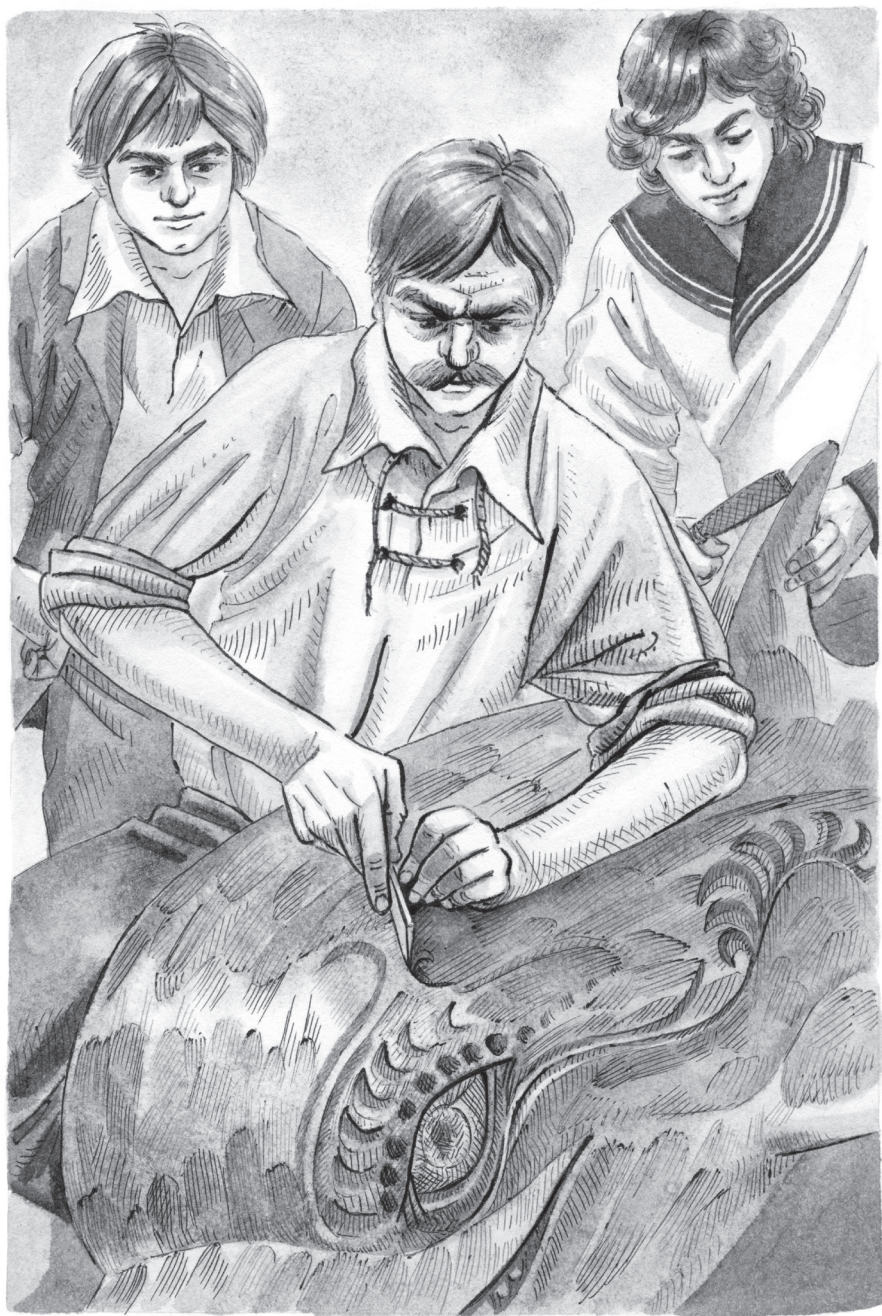
– А може, боцмане, ти підкажеш, яку фігуру краще вирізати? – запитав Леон.

– Хм, – знову сказав Фінбар і задумливо почухав потилицю, від чого його капелюх ледь не сповз на ніс. – Кажете, капітан дозволив?

– Так, – підтвердив Деніз. – Тому й передав юнг Оскару в помічники.

Боцман розгублено озирнувся, кинув погляд на місток, де віднілися дві постаті. Це несли вахту штурман з кермовим. Задерши голову, Фінбар ковзнув очима по вітрилах та обвів поглядом море до горизонту.

Уперше хлопці бачили свого грізного боцмана таким розгубленим. Він раптово опинився, як кажуть, не у своїй тарілці.

Фінбар знову повернувся до хлопців, хитро подивився на них:

– А зробіть-но ви краще дельфіна.

Друзі із цікавістю подивилися на боцмана.

– Це такі рибки? – замислено промовила Делія.

– А що, мені подобаються дельфіни, – відгукнувся Леон. – Вони розумні, швидкі та дружелюбно ставляться до нас, людей.

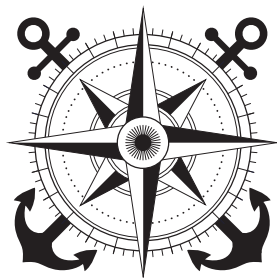
– Ось! – Фінбар указав своїм товстим пальцем на Делію. – Швидкі, як ти кажеш, рибки!

– Мабуть, можна дельфіна, – погодився Деніз. – Правда ж? Друзі кивнули на знак згоди.

Оскар допоміг хлопцям остаточно оформити фігуру й особливо голову дельфіна. Він пофарбував його чорною фарбою і навів очі. Хоч не точна копія, але все ж таки впізнати, що це дельфін, було цілком можливо.

Оскар з допомогою двох матросів прикріпив під бушпритом дельфіна, який зігнувся, ніби вистрибуючи з води. Вийшло не так уже й погано. Члени команди й експедиції приходили подивитися на цю фігуру. Багато хто потім схвально поплескував хлопців по плечу. Делія розповідала всім, що дельфіна придумав боцман, а дозволив його виготовити капітан. Так вона давала зрозуміти, що над фігурою дельфіна працювала ціла група однодумців.

Розділ 6

Дванадцять каменів

Батько Делії, радий за свою доньку, що вона бере участь у такій важливій події на «Каравелісі», запросив хлопців до своєї каюти, яку він і Делія ділили з начальником експедиції. І за чаєм заговорили про ціль цього плавання. Батько Делії представив хлопців Гілмару – начальникові експедиції. Це був ще не старий рухливий чоловік з довгим чорним волоссям, зібраним у жмутик на потилиці, і з такими ж чорними вусами. Гілмар вислухав розповідь про торішнє плавання на «Клементині», який затонув. Батько Делії охарактеризував усю четвірку як дуже сміливих і допитливих підлітків, так би мовити, мисливців за таємницями.

– Сподіваюся, ви з нами не для того, щоб вивідати чергову таємницю про результати нашої експедиції? – поцікавився, скупку усміхнувшись, Гілмар.

– Ми – могила! – запевнив його Дей. – Але здогадуємося: на тому безлюдному острові ви шукатимете щось дуже корисне.

– Логічне міркування, – погодився начальник експедиції. – А як ви, друзі, вважаєте, що корисне може бути на тому острові?

– Якщо з нами торговий представник, а його компанія виділила гроші на експедицію, – долучився до розмови Леон, – то ми здогадуємося, що це «корисне», найімовірніше, золото і коштовне каміння.

– І справді цікава й кмітлива публіка, – зазначив Гілмар. – Не приховую, усе це цікавить нас. А найбільше – дорогоцінні мінерали. Знайти золото надії мало.

– А ч-чому ви думаєте, що на тому острові може бути це каміння? – поцікавився Дей.

– Розумієте, – начальник експедиції відкинувся на спинку стільця, – є відомості про те, що один мандрівник, який побував там, побачив серед гальки в струмку кілька камінців золотисто-жовтого топазу. Він не геолог і подумав, що знайшов золото. Привіз і показав ювелірові. Той розчарував його, але придбав у нього ті кілька каменів. Заодно дізнався від простодушного мандрівника, звідки вони. Так ці відомості дійшли до нас.

– Допоміг топаз! – сказала в риму Делія, задоволена собою.

– А топаз і є коштовним каменем, – зауважив Деніз. – У давнину, здається, він був серед дванадцяти каменів на нагруднику первосвященника. Так, Леоне?

Леон кивнув.

– О, ви знайомі з Біблією? – здивувався Гілмар. – Чудово. Я ж, знаєте, коли вивчав історію мінералів, то досліджував багато письмових джерел, зокрема й Біблію. У ній я знайшов чимало історичних відомостей про коштовне каміння та його застосування. Адже ми зазвичай де його використо-

вуємо? – він розвів руками. – Тільки в дорогих прикрасах: каблучках, кольє, намистах, чи не так? А воно мало й інше призначення.

– Так, – похвавився Деніз. – Я читав, що цар Давид збирав коштовне каміння для оздоблення майбутнього храму.

– А побудував храм та оздобив його цим камінням цар Соломон, син Давида, – уточнив Леон.

– Як же цар Давид збирав коштовне каміння? – здивувалася Делія. – Невже він сам ходив по горах і струмках?

– Ні, навіщо ж? – заперечив Гілмар. – Та й у Палестині не було таких мінералів. Коштовне каміння й золото продавали Давиду купці, які привозили все це здалеку – з Індії, Аравії, Єгипту й інших країн.

– А, ось ще згадав, – спохватився Деніз. – Соломону привезла й подарувала золото й дорогоцінне каміння цариця Шevi.

– Подарувала? – знову здивувалася Делія.

– Так написано, – кивнув Деніз. – Правда ж, Леоне?

– Так, – кивнув той.

– Моїй доньці дивно чути про такі подарунки, – долучився до розмови батько Делії. – Проте відомо, що коли царі, королі, раджі й інші володарі приїжджали один до одного в гості, то привозили дорогі подарунки. Їм це нічого не коштувало, адже вони всі були дуже багаті. Вони все життя збирали ці багатства – скуповували, відбирали, захоплювали у війнах. Одяг, головні убори царів, королів та імператорів були обвішані дорогоцінним камінням. Це справляло велике враження на їхніх сучасників.

– Так, – підтвердив Деніз. – У Біблії ще написано, що в Юдеї в скарбниці одного царя було багато золота й коштовного каміння. Не пам'ятаю тільки, як його звали...

– Єзекія, – підказав Леон. – А ще я читав, що пророк Єзекіїл побачив у видінні престол Всевишнього, зроблений із сапфіру.

– Престол Бога з дорогоцінного каміння? – уточнив Дей, який до цього моменту мовчав.

– А ти хіба не читав про це? – повернувся до нього Деніз.

Дей мовчки опустив очі.

– Я теж не читала цю книгу, – зітхнула Делія.

– А в ній про коштовне каміння й золото згадується на самому початку, уже в другому розділі книги Буття.

– Про що там ідеться? – наморщив лоб Леон, намагаючись пригадати.

– Сказано, що з Едену текла річка й розділялася на чотири ріки. Одна з них протікала через землю, де були золото й дорогоцінний камінь онікс.

– Онікс був, здається, і на нагруднику первосвященника? – згадав Деніз.

– Начебто був, – невпевнено промовив Леон.

– А ми зараз дізнаємося, – Деніз схопився зі стільця. – Я побіжу в каюту за Біблією.

Через хвилину він повернувся з товстою книгою в руках.

– Це та сама Біблія, яку ти, Леоне, урятував, коли «Клементин» тонув? – запитала Делія.

– Так, – кивнув Леон. – Я подарував її потім Денізові.

Сівши на своє місце, син капітана почав гортати Біблію, бурмочучи: – Де ж це місце?..

– Це, здається, наприкінці книги Вихід, – підказав Леон.

Деніз погортав ще, пробігаючи поглядом по рядках.

– Ось це місце. Так, на нагруднику первосвященника в золоті гнізда було вставлено дванадцять різних коштовних каменів...

– За кількістю Ізраїлевих синів, – уточнив Леон.

– Це були такі камені, – не відриваючи очей від сторінки, продовжував Деніз, – рубін, топаз, смарагд, карбункул, сапфір –

ось він сапфір! – і яспіс, потім опал, агат, аметист, хризоліт, онікс – ось і онікс тут! І ще беріл.

– О, як у казці, – захопилася Делія. – А малюнків там немає із цими каменями? Хотілося б дізнатися, чому вони такі дорогоцінні.

– Про це, думаю, міг би нам розповісти наш шановний геолог, – з усмішкою звернувся до начальника експедиції батько Делії.

– Що ж, якщо товариство бажає, можу коротко описати ці мінерали, – кивнув Гілмар.

– Бажаємо, бажаємо, – підтвердили хлопці.

Водночас Дей додав:

– Бо раптом на тому острові натрапимо на якийсь камінь і не будемо знати, д-дорогоцінний він чи ні.

Гілмар усміхнувся:

– Різне може трапитися. Отже, перший камінь, здається, рубін?

– Так, рубін, – кивнув Деніз.

– Рубін треба розглядати разом із сапфіром, – почав свою розповідь геолог. – Обидва вони належать до корундів. Рубін – це червоний корунд, його ні з чим не сплутаєш. На світлі виграє яскравими червоними вогнями. А сапфір – це синій або блакитний корунд, він блискучий і має дуже красивий блакитний колір. Тому, мабуть, він слугував символічним зображенням Божої слави. Обидва камені з давніх часів добували в Індії та Єгипті. Наступний?

– Топаз, – повідомив Деніз, дивлячись у текст. – А за ним – смарагд.

– Топаз. Прозорий, буває різних кольорів: білого, світло-блакитного, рожевого, золотисто-жовтого. Я згадував, що його вважав золотом той мандрівник на острові, куди ми прямуємо. Між іншим, у Біблії в книзі Йова топаз зга-

дується як один з найкоштовніших скарбів. Топаз, скажу я вам, дуже твердий. А який найтвердіший камінь, хто знає? – запитав Гілмар у хлопців, які уважно слухали його розповідь.

У відповідь на це запитання хлопці збентежено мовчали.

– Алмаз! За алмазом – корунд, – пояснив начальник експедиції, – а їм обом поступається за міцністю тільки топаз. Це дуже цікавий і найдорожчий коштовний камінь.

Розділ 7

Алмаз та інші

– Слід зазначити, що увагу до алмазу привернула його незвичайна краса, – продовжив начальник експедиції. – Ми звикли бачити ідеально прозорий алмаз, як чиста вода. Проте є алмази, забарвлені в красиві ніжні кольори, та вони також прозорі. Перевага цього каменя – його «гра». Коли повертаєш його в руці, алмаз сяє яскравими променями. А як ви думаєте, чому цей камінь так високо цінується в усьому світі? Адже він дуже дорогий.

– Завдяки його «грі»? – припустила Делія.

– Напевно, ще завдяки прозорості, – додав Дей.

– Не тільки це, – заперечив Гілмар. – Його висока вартість – причина рідкості каменю. Він називається діамантом, тобто алмазом, який відшліфований так, що коли світло потрапляє на нього, то відбивається від граней каменя й виходить бли-

скучими пучками. Вони забарвлені в різні кольори. Це і є «гра» каменя. Я вже говорив, що алмаз – найтвердіший камінь, – продовжував Гілмар. – Тому останнім часом його використовують не тільки для виготовлення діамантів – мрії кожної жінки, а й на технічні потреби, як і корунд. Наприклад, його вставляють в інструменти – він ріже краще за будь-який метал. Адже як розрізають, наприклад, скло, особливо таке товсте, як у наших ілюмінаторах? За допомогою алмаза!

– А де знаходять алмази? – поцікавився Деніз. – Може, вони є і на тому острові?

– Поки не можу сказати про острів, – розвів руками Гілмар, – але в давнину тривалий час алмази доставляли всюди з Індії. А там добували в розсипах серед каменів у річках. Пізніше почали знаходити камені й у інших країнах: в Індонезії, у Бразилії. Виявили алмази й під землею. Найбільші знаходили в Індії. Висока вартість дорогоцінного каміння викликала в людей заздрість, жадібність і була причиною дуже багатьох злочинів. Однак уже темніє, – озирнувся він. – Може, запалимо світло, бо я невдовзі не розрізнятиму облич моїх слухачів.

– Так, звичайно, – озвався батько Делії.

Він підвівся, запалив лампу над столиком, за яким сидів з олівцем у руці перед аркушем паперу. Каюта освітілася жовтуватим світлом, а від нього тіні тих, хто сидів у каюті, почали трохи переміщатися то в один, то в інший бік через плавне похитування судна на хвилях.

– Цікаво, що майже в кожній історії про великий коштовний камінь ідеться про обман і крадіжки. А ще про здобуття воєнних трофеїв і навіть убивства, – продовжував Гілмар.

– Тому, якщо знайдете їх на острові, краще, щоб вони були невеликі, – зауважив Деніз, викликавши цим усмішки.

– Якщо знайдемо... – мрійливо промовив начальник експедиції. – Але сподіваємося все ж таки щось відшукати...

– Наприклад, смарагд? – припустив Деніз. – Він у нагруднику був наступним за топазом.

– Так, продовжимо за вашим списком, – погодився Гілмар. – Це яскраво-зелений прозорий камінь. Гарні кристали. Найкращі зразки смарагду за цінністю поступаються тільки алмазу. За часів єгипетських фараонів їх добували в Аравійській пустелі, а пізніше – і на американському континенті. Там смарагд одного разу навіть став божеством!

– Невже? – здивувався Делі.

– Перуанці обожнювали великий смарагд у вигляді яйця страуса. Його назвали на честь їхньої богині Смарагдової. Його показували тільки на свята. Індіанці приходили, аби помилуватися цим каменем, і приносили йому в дар дрібні смарагди, вважаючи їх дочками цієї богині. Не справжніми, звичайно.

– Вони були язичниками, – зрозумів Деніз.

– Звідки ти знаєш? – подала голос Делія.

– Тут написано, – указав на Книгу син капітана. – Вони молилися різним кам'яним і дерев'яним статуям.

– Ці язичники бентежили Божий народ і відвертали його від усемогутнього живого Бога. Так там ще написано, – додав Леон.

Делія з повагою подивилася на обох друзів:

– Ви так добре знаєте цю Книгу...

– До речі, з тим величезним смарагдом пов'язана таємниця, що не розкрита й досі, – загадково промовив Гілмар. – Коли іспанці захопили Перу, вони знайшли й забрали всі дрібні смарагди – «дочок». Крім того великого каменя – богині перуанських індіанців. Тому його місцезнаходження наразі нікому не відомо.

– Оце так! – здивувалася Делія. – Як далеко заховали!

Її батько усміхнувся:

– Мабуть, очі загорілися розгадати й цю таємницю, шукачі?

– А що, тату, поїхали туди, до Перу, пошукаємо найбільший смарагд? – грайливо відповіла донька.

– Ось виростеш, вивчишся – і організуєш експедицію, – жартиливо відповів батько. – Якщо знайдеш, станеш відомою всьому науковому світові.

– І ми тоді з тобою, Делько, в експедицію! – азартно вигукнув Деніз.

– Ну що ж, помріяли, а тепер повернімося до нашого каміння, – промовив начальник експедиції. – Скажу ще, що тільки смарагди ніколи не надокучають, на них завжди приємно дивитися. Вони не змінюють свій колір ані на сонці, ані в тіні, ані при свічках – завжди блискучі, казково красиві.

– А як їх добувають? – поцікавився Леон.

– Одні шукають каміння в скелях, інші знаходять у мідних копальнях, а треті видобувають у шахтах, які були в Єгипті ще в третьому тисячолітті до нашої ери, або в Колумбії. Там ще до завоювання Америки їх добували індіанці. А 1831 року були відкриті смарагдові копальні в горах Уралу, у Росії. Який у нас наступний камінь?

– Карбункул, – відгукнувся Деніз, який не розлучався з Біблією.

– Це яскравий, блискучий, як розпечене вугілля, дорогоцінний камінь. Що в нас далі?

– Ще є яспіс, агат, аметист.

– Яспіс – це різновид кварцу червоного чи жовтого кольору. Дуже гарний. Своїм яскравим, чистим блиском нагадує алмаз. Його добували в Персії, Індії та Сирії.

– Як би нам не забути всі ці описи каменів, – спохватився Дей. – Раптом і справді т-трапляться якісь із них.

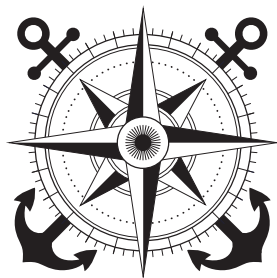
– Не турбуйтеся, друзі, я записую, – відповів батько Делії.

– Ось коротко про каміння, – завершив розповідь Гілмар. – Загалом дорогоцінне каміння – це красивий, рідкісний і досконалий витвір природи.

– Природи? – перепитав Леон. – А нам священник казав, та й у Біблії написано, що Бог створив усе на Землі й на Небі, – обережно додав він.

– Що ж, друзі, не будемо сперечатися, – ухильно відповів начальник експедиції. – Ви отримали загальне уявлення про дорогоцінне каміння. Як допливемо до острова – можете теж шукати їх!

Розділ 8

Людина за бортом

Наступного дня четверо юних друзів старанно вивчали записи батька Делії. Намагалися запам'ятати, чим відрізняється дорогоцінне каміння, про яке розповів їм начальник експедиції. Та коли почали екзаменувати одне одного, з'ясувалося, що в кожного залишилися в пам'яті лише два мінерали – прозорий алмаз і зелений смарагд. Решта змішалися в їхній свідомості, як скельця в калейдоскопі.

Коли юнги виконали свою роботу, усі четверо попрямували на екскурсію в машинно-котельне відділення. Там вони побачили те саме, із чим були знайомі на «Клементині».

Механік – повний, сутулуватий, неквапливий чоловік у комбінезоні – провів хлопців уздовж завмерлої машини. Судно йшло під вітрилами, тому машина не працювала. Від механіка хлопці почули те, що вже знали. Потім він підвів їх до одного з парових пристроїв, який пихкав і чвакав, як поросля, і пояснив,

що це паровий насос. Він відкачує від днища воду, яка раз у раз просочується крізь обшивку.

– А-а, ми здогадуємося: він працює від допоміжного котла, – прокричав Дей, пересилиючи гул і сопіння насоса. – А де цей котел?

Механік провів хлопців за металеву перегородку в котельне відділення. Там за чорним котлом з трьома топками вони побачили такий самий, але значно менший і з одними дверцятами топки.

На обрубку дерева біля купи вугілля сидів спітнілий кочегар, як зазвичай, без сорочки, із зав'язаним на шиї рушником, яким він витирав піт з почервонілого від жару обличчя.

– Помічники завітали? – усміхнувся кочегар, показуючи білі зуби на червоно-чорному від вугільного пилу обличчі. – Ось лопата, а он – топка...

Хлопці зрозуміли, що кочегар жартує, але Леон несподівано запитав:

– А що, можна?

Механік кивнув. Леон із шурхотом підчепив лопатою вугілля, кочегар смикнув дверцята, відкривши палаюче жерло топки, і юнга спробував закинути в неї вугілля. Але вугілля не досягло полум'я, а розсипалося, ледь перелетівши «гирло» топки.

Хлопці засміялися.

– Ох, сильно пече, – виправдовувався Леон, відступаючи.

– А тепер я спробую, – із цими словами Дей схопив лопату.

Але і його вугілля не долетіло до вогню.

– Далеко, – поскаржився Дей під сміх друзів.

– Моя черга, – виступив уперед Деніз.

Проте й сину капітана не вдалося.

Лопату рішуче схопила Делія. Вона набрала лише пів лопати вугілля і з розгону закинула в топку. Вугілля розсипом, як у вправного кочегара, опинилося в полум'ї.

– Ого! – здивувався Деніз.

– Ось її ми готові взяти собі в помічники, – зазначив кочегар, беручи лопату.

– А щурів у вас тут немає? – поцікавився раптом Дей.

Кочегар здивовано підняв брови.

– Щурів немає, – відповів за нього механік. – Адже вони ву-гілля не їдять.

– А на «Клементині» були, – сказав Дей. – Вони приходили за сухарями.

І хлопець розповів про те, як вони на тому судні вчотирьох розкрили таємницю зникнення сухарів кочегара в котельному відділенні.

– А як пара звідси потрапляє на штурвал? – поцікавилася Делія.

– На кермову машину, – поправив її механік і показав труби з вентилями, які відходили від котла, замотані білим азбестовим полотном: – Через цю трубу – на кермову, через цю – на паровий брашпиль, а через ту – до насосів.

– Добре, що на цьому судні паровий насос, а не помпа, – задоволено зазначив Дей.

Він згадав важку ручну роботу з відкачування води на «Клементині».

– Було б непогано, якби придумали й парову машину для того, щоб напинати і згортати вітрила, – помріяв уголос Деніз.

Механік поклав руку йому на плече:

– Уже з'являються потужні парові машини для пароплавів і великі гребні гвинти. Тому вітрила ось-ось відійдуть у минуле. А судна і військові кораблі вже не будуть дерев'яними.

Розпрощавшись із механіком, друзі піднялися на верхню палубу. Там їх зустрів Дюк, радісно махаючи хвостом.

– Відвідали низи, тепер час і нагорі побувати, – запропонував Дей і поглядом указав на марсовий майданчик на фок-щоглі.

Через хвилину хлопці були вже на «марсі». Делія залишалася на палубі й не без заздрості поглядала вгору. Вона не наважувалася повторити спробу вилізти на щоглу слідом за хлопцями, як залізла одного разу на «Клементині». Не хотіла, щоб знову стало соромно за невдалу спробу.

Поглядав угору і Дюк. І скавчав. Мабуть, спересердя через те, що і йому не дано лазити по вантах. Імовірно, пес пошкодував, що він не мавпа.

А юнги і син капітана сиділи на марсовому майданчику, тримаючись за снасті, між величезними сірими полотнищами брамселя – першого від палуби вітрила і бом-брамселя – другого. Перед ними злегка ворушилися туго обтягнуті три косих вітрила – клівери, а лівіше та правіше відкривалося широке, блискуче під променями вже низького сонця море. Його синє полотнище рябіло від несильного попутного вітру й було схоже на луску великої рибини. Друзі мовчки милувалися цією красивою картиною і насолоджувалися свіжістю прохолодного вітерця після спекотної курної кочегарки.

– Погляньте, здається, там щось є, – спантеличено сказав Деніз і вказав рукою трохи правіше від курсу. – Схоже, човен, а в ньому – людина!

Хлопці почали пильно вдивлятися.

– Справді людина! – схвильовано промовив Леон. – Потрібно попередити наших!

– Людина за бортом! – закричав щосили Деніз, витягнувши руку в потрібному напрямку.

Вахтовий штурман кинув погляд на марсовий майданчик, потім узяв бінокль, провів ним по горизонті, але нічого не помітив. Тоді він пішов з містка, швидко піднявся по вантах до марсового майданчика й лише звідти побачив вдалині подобу човна з людиною.

– Стріне, поклич капітана! – крикнув він матросові біля штурвала, спускаючись донизу.

А на палубі вже кілька людей, які почули крик Деніза, зібралися біля правого борту, намагаючись розгледіти людину в морі. Серед них були і Делія з Дюком, а також боцман Фінбар, начальник експедиції та матроси.

Вибігши на місток, капітан швидко оцінив ситуацію, звелів кермовому повернути правіше, скомандував прибрати вітрила й приготувати до спуску шлюпку.

І ось – крики боцмана, тупіт матросів... Деякі попрямували на фок-щоглу, інші кинулися до грота і клівера.

Через пів години на палубі стояв, ледь тримаючись на ногах, дивний на вигляд чоловік. Він був дуже виснажений, з густо оброслим скуйовдженим волоссям, бородою і вусами. Важко було навіть розгледіти риси його обличчя, майже чорного від сонця й вітру. Зовнішній вигляд урятованого доповнював його одяг – брудний, рваний, схожий на піжаму. А біля борту поруч із судновою шлюпкою погойдувався невеликий пліт з декількох необтесаних різнорідних колод.

Люди, які зібралися на палубі, майже вся команда й експедиція, з подивом розглядали врятованого. Тут були вже і хлопці зі щогли. Капітан з містка скомандував:

– Шлюпку на борт, вітрила напнути, тримати попередній курс!

І знову – крики, тупіт, щогли, снасті...

«Каравеліс» знову рушив, поступово набираючи хід. Капітан наказав штурманові продовжувати спостереження, адже незабаром мав з'явитися острів, а сам зішшов на палубу й зупинився перед урятованим. Той уже сидів згорбившись на дошках палуби, мабуть, не маючи сил стояти.

– Хто такий? Звідки? Чому сам у морі, та ще й на плоту? – ставив йому запитання капітан.

Однак відповідей він не отримував. Було помітно, що врятований узагалі не чув звернених до нього запитань.

– Глухий він чи що? – почулося серед присутніх. – А може, і глухонімий навіть?!

Капітан продовжував ще голосніше запитувати у врятованого, звідки він, а хтось навіть поплескав його по плечу. Проте дивна людина й далі мовчала, втупившись в одну точку палуби невидючим поглядом.

І тут сталося несподіване. Дюк, підійшовши ззаду, оглушливо гавкнув біля вуха врятованого. Той здригнувся, відскочив.

– Ти що, собако?! – злякано пробурмотів він глухим голосом.

– Ага, чує і не німий, – пролунали голоси.

Невідомий прийшов до тьми й неохоче почав відповідати на запитання капітана. Повідомив, що звати його Варнер, що опинився за бортом під час бійки на палубі вітрильника, який перевозив ув'язнених. Команда його падіння не помітила, він доплив до якогось безлюдного острова. Блукаючи по острову, він не знайшов харчів. Тому зробив пліт і вирушив у плавання, сподіваючись, що його хтось урятує.

Про те, що він із ув'язнених, здогадатися було нескладно завдяки його смугастій піжамі. Це спонукало чоловіка зізнатися, хто він.

Капітан вислухав пояснення й зібрав своїх помічників – боцмана, начальника експедиції і батька Делії, щоб вирішити, як вчинити зі злочинцем, який несподівано опинився на борту. Капітан був єдиним із присутніх на «Каравелісі», хто мав повноваження бути представником влади тієї країни, якій належало судно. І лише він міг вирішити, як вчинити з невідомою людиною без документів, до того ж злочинцем-утікачем.

Поговорили й вирішили поки не брати під варту Варнера, щоб потім здати владі. Адже потрібно було багато днів охороняти його, годувати, виводити на прогулянки... На свій страх

і ризик вирішили запропонувати врятованому злочинцеві допомагати експедиції під час пошуків мінералів на острові. Так він зможе відпрацювати їжу. А після повернення в порт здати Варнера владі, але з характеристикою, яку заслужить за час своєї роботи. Зрозуміло, що Варнеру не залишалося нічого іншого, як погодитися.

А Денізу капітан виніс перед усією командою подяку за пильність як тому, «хто дивиться вперед». І вручив спечений коком пиріг з ягодами. Його Деніз розділив на п'ять частин – по одному шматку друзям, а п'ятий отримав Дюк за винахідливість.

Розділ 9

Випадкова знахідка

Перестав гриміти й натягнувся якірний ланцюг. Судно зі згорнутими вітрилами завмерло на спокійній воді неподалік від лісистого берега острова. На тлі вечірнього темного неба острів здавався досить великою гористою територією, яка таємниче мовчала.

Люди з'юрбилися на палубі й намагалися розгледіти незнайому землю, тихо перемовляючись. Члени експедиції разом з Гілмаром обговорювали завтрашні турботи: що з вантажу вивозити на берег, хто повинен підшукувати місце для майбутнього табору...

Капітан, покликавши штурмана, боцмана й матросів, теж почав давати вказівки щодо майбутніх уранішніх робіт: спуску обох шлюпок з веслярами на них, налагодження штормтрапів і вантажних пристроїв, організації вахти на борту судна, спо-

стереження за якорем, щоб корабель не натрапив на берегові камені. Боцман почав розподіляти обов'язки. І лише юнгам, які стояли поруч, нічого не доручили. Вирішено було, що на борту під час стоянки судна на якорі для хлопців роботи немає, і тому їх відправили на берег з експедицією.

Деніз із Делією, які були на судні пасажирами, зраділи такому рішенню. Адже вони вчотирьох зможуть вирушити на незвідану землю й ретельно обстежити її. Їм не терпілося висадитися на безлюдний острів, де вони знайдуть – друзі були цілком упевнені – чимало цікавого, навіть загадкового, таємничого.

Уже наступного дня хлопці ступили на цей острів. Однак виявилось, що оглядати його ніколи. Необхідно було допомагати членам експедиції переносити вантажі з берега, куди їх доставляли шлюпками, на обрану біля далекого схилу гори поляну для розташування табору. Довелося також ставити намети. Один невеликий намет із трьома ліжками дістався трьом хлопцям. Делія з батьком розмістилися в іншому.

Нашвидку розташували табір, обладнали саморобну польову кухню, а вже наступного дня геологи, не зволікаючи, розпочали пошукові роботи.

Після сніданку, що складався з галет і консервів, начальник експедиції, його помічник – геолог Груст із рюкзаками за спиною, з молоточками з довгими рукоятками та двоє робітників з кирками й лопатами попрямували вглиб острова. За ними невідступно йшла і юна четвірка в супроводі Дюка. Пес відразу почав активно обнюхувати всі кущі й дерева на шляху.

– Дюку, запам'ятовуй дорогу, – дав команду Деніз.

Ця команда була доречна: на тому безлюдному острові не було ані доріг, ані стежок, і групі довелося крокувати по траві, моху й корінню дерев.

Коли піднімалися на першу гору, десь посередині натрапили на відкритий скелястий вихід. Зі щілин темно-бурої скелі подекуди вибивалися жмути трави, тонкі гілочки кущиків.

Подорожні зупинилися й оглянули місцевість. Доки Гілмар уважно розглядав скелю, геолог Груст дістав планшет і позначив на накресленому плані перше місце пошуків. Одразу ж узялися до роботи. Поплювавши на долоні, робочі взяли кирки й почали відколювати шматки скелі, дробити камені, а геологи ворушили уламки, неквапливо розглядаючи їх.

Хлопці спочатку із цікавістю спостерігали за цією пошуковою роботою, але незабаром занудьгували без діла. І Леон запитав у начальника експедиції, чи можна і їхній четвірці виконувати якусь роботу.

Гілмар випростався, озирнувся.

– Що ж, мабуть, ви могли б розвідати найближчі околиці внизу, – вирішив він. – Може, знайдете ще одне подібне місце або кам'янистий струмок.

Леон з розумінням кивнув.

– Заблукати, думаю, небезпеки немає, ваш пес завжди виведе назад по слідах, – продовжував начальник експедиції.

– Виведе! – Деніз поплескав свого кудлатого друга.

– У крайньому разі, це ж острів, чи не так, друзі? Тому, якщо й заблукаєте, ідіть по прямій у будь-який бік і обов'язково вийдете до моря. Берегом прийдете до якірної стоянки нашого судна, а звідти шлях до табору вам знайомий.

– Звичайно, не м-маленькі! – бадьоро запевнив Дей. – Маленька в нас тільки Делька, – прохихотів він.

Делія у відповідь показала йому язика.

– Дівчинка може залишитися з нами, – запропонував Гілмар.

– Ні, я з ними! – вигукнула Делія. – Я не маленька, – і вона знову показала Деєві язика.

– Ходімо, – сказав Леон.

Гілмар кивнув і повернувся до своєї роботи.

Хлопці в супроводі Дюка вирушили в дорогу й почали обережно, дивлячись під ноги, спускатися по лісистому схилу. Вони вибирали місця, де росло менше дерев з густим листям.

– Стійте! – звелів раптом Леон, який ішов першим, та зненацька зупинився.

– Що, змія? – злякано прошепотіла Делія.

– Не змія, – відмахнувся Леон. – Ми забули про те, що потрібно зробити перед тим, як що-небудь починати.

Хлопці здивовано подивилися на друга.

– А-а, помолитися, – здогадався Деніз.

– Так. Ставайте колом і схиліть голови.

Після молитви, у якій Леон подякував Богові за чудовий день, незвіданий острів, а також попросив допомоги в дорученій їм справі й оберігати в дорозі, друзі рушили далі.

Свистіли та цвірінькали на деревах різні пташки, тихо шелестіло вгорі листя від дотику легкого вітерця. Проте внизу серед дерев вітерець не відчувався, майже не проникали туди й сонячні промені, і тому незнайомий ліс і непрохідні зарості здавалися хлопцям картиною з якоїсь казки. Вони йшли, раз у раз озираючись, хоч у цьому не було потреби, адже з ними був чуйний пес.

Схил гори ніби не збирався закінчуватися, і друзі встигли навіть трохи втомитися. Тим паче, що спускалися не прямо, а зигзагами, вишукуючи зручніші місця.

– Ох, – зітхав Дей, ледь перебираючи ногами. – Начебто не в гору йдемо, а важко.

Він ішов трохи збоку від решти, вибираючи для себе зручнішу «доріжку».

– А ти знаєш, що спускатися важче, ніж підніматися? – зауважив Деніз.

– Невже?! – не повірив Дей. – А-а! – заволав він раптом і зник з поля зору.

Приголомшені друзі зупинилися. Відчувши біду, підбіг Дюк і почав скавчати, водити носом у тому місці, де пропав Дей.

– Ти де, Дею? – злякано закричала Делія, ступивши до Дюка.

– Стій! – крикнув їй Леон. – Він провалився. Обережніше!

Хлопці боязко наблизилися до Дюка й опустили на коліна. Провалля в густій траві серед листя й сухих гілок не було помітно, і його вдалося лише намацати руками. Там, у темряві, стояла тиша. Троє приголомшено дивилися одне на одного.

– Дею! – закричали вони в провалля. – Ти де там? Ти живий?

Прислухалися, але з темряви провалля, як і раніше, не було чути ані звуку. Раптом Дюк стрепенувся, заскиглив, кинувся схилом донизу та зник серед зелені й дерев.

– Що це з ним? – з подивом пробурмотів Леон.

– Пронюхав щось, – спантеличено відповів Деніз.

Друзі стояли на колінах біля провалля і не знали, що робити. Комусь треба було спуститися в цю дірку, але не було мотузки. Іти шукати й кликати Дюка? Та він сам мав повернутися.

І хлопці залишалися на місці, так і не вирішивши, що ж робити. Повернутися по допомогу до геологів? Але тоді вони не знайдуть провалля. Чекати?

– Де ж наш Дей? – не витримавши, схлипнула Делія.

Чекати довелося, як виявилось, недовго. Почувся гавкіт, далі з'явився Дюк, а за ним – Дей.

– Дею! – хлопці радісно кинулися до друга. – Ти звідки?

Дей зупинився, тримаючись за лікоть лівої руки. Його одяг забруднився глиною. Дюк махав хвостом, переможно поглядаючи на хлопців: «Ось, мовляв, який я!»

– Хлопці, я, виявляється, провалився в печеру, – Дей скривився від болю й сильніше притиснув до себе лікоть, – уявляєте?!

Друзі стояли мовчки, неначе остовпіли, і пильно дивилися на Дея.

– Як у печеру? – здивовано промовила Делія. – Адже тут гора!

– Гора закінчується внизу, тут недалеко, – пояснив Дей, ука-
завши поглядом у той бік, звідки з'явився разом із собакою. –
Дюк знайшов мене в печері й вивів до вас!

– Гарний ти мій, золотий! – Деніз поплескав свого волохато-
го друга.

– Ходімо, – покликав Дей, – покажу.

– А що з рукою? – співчутливо запитала Делія.

– Пошкодив, коли падав, – Дей знову скривився.

– Покажи! – звеліла дівчинка.

Дей обережно задер рукав куртки й показав кровоточиву
ранку.

– Треба перев'язати, – вирішила Делія. – Тільки ось чим? –
Вона запитально глянула на хлопців.

– Можна... – невпевнено запропонував Деніз, – моєю пан-
choю. Вона біла, як бинт...

– Знімай, – погодилася Делія.

Вона знайшла в траві й зірвала якийсь листок, прив'язала
його панchoю до рани.

Через хвилину друзі обережно рушили вниз слідом за
Деем, який дбайливо тримав свою перев'язану руку. Ще
хвилини через три вони й справді опинилися там, де гора
переходила в невелику долину, так само порослу густими
травами й чагарниками. Вхід у печеру, обрамлений скель-
ними плитами, порослими по краях мохом і жорсткою тра-
вою, виявився невеликим: кроків п'ять завширшки й трохи
більше заввишки.

Хлопці обережно зробили крок усередину й зупини-
лися. Попереду було темно, і з глибини печери віяло
прохолодою.

– Агов! – голосно крикнув Деніз, і у відповідь зверху впало кілька камінців. – Холодно, – сказав він і потер руками свою ногу, на якій не було панчохи.

– Треба розповісти Гілмару, – чомусь пошепки промовив Леон. – Ходімо назад.

Друзі вибралися з печери на сліпуче, як їм здалося після темряви, сонячне світло.

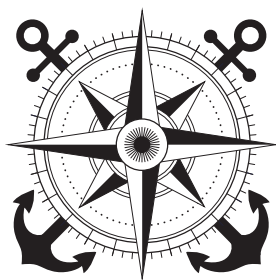
– Дюку, веди нас назад, до геологів! – звелів своєму собаці Деніз.

Собака дивився, не розуміючи, що від нього хочуть.

– Назад, Дюку! – повторив Деніз. – Назад, туди, звідки ми прийшли! – При цьому він указав рукою вгору: – Шукай, веди!

Нарешті пес зрозумів і мовчки кинувся в зазначеному напрямку, ведучи за собою чотирьох друзів.

Розділ 10

Усі згрішили

З натхненням зустріли Гілмар із Грустом звістку хлопців про знахідку печери. Оскільки день хилився до вечора, коли друзі зі своїм хвостатим провідником вийшли до скелі, де геологи копирсалися в уламках каменів, було вирішено повернутися до знахідки завтра.

– Що ви бачили в тій печері? Яка вона? – почав із цікавістю розпитувати хлопців начальник експедиції.

Вони описали побачене: нічого, мовляв, особливого, не дуже велика й темна.

– О, це тільки вхід такий, – пожвавішав начальник експедиції. – Усередину печери ви, напевно, не заглядали? Звичайно, у вас же не було ліхтаря. А якого кольору там скеля? Чи не сочиться з неї вода?

– Скеля як скеля, – знизав плечима Дей. – Води не бачили. Тільки провалля було нагорі. Я і п-провалився через нього в печеру.

– І провалля – теж цікаво, – зазначив Гілмар. – Утім, самі все побачимо. Уранці відведете нас до печери.

– А ви що-небудь знайшли? – обережно поцікавилася Делія.

– Так, дещо. Нічого особливого, – ухильно відповів Гілмар.

Незабаром група повернулася в табір, що розташувався на невеликому порослому травною плато між двома височинами неподалік від струмка, який пробив собі шлях серед зелені й мохів. Там їх зустріли батько Делії, робочі, що залишилися в таборі, зокрема й Варнер.

Усі вичікувально дивилися на начальника експедиції. Проте той лише розвів руками й відповів, як і хлопцям, що нічого особливого вони не виявили.

Кухар експедиції, лисуватий, невеликий на зріст, рухливий чоловік, нагодував дослідників, які повернулися, юшкою з квасолі, приготованою в казані, що висів над багаттям. Однак біля намету з провізією вже виднілося щось схоже на невелику пічку, складену з каміння.

Швидко стемніло. У світлі багаття примарними пірамідками здавалися гостроверхі намети, які стояли навколо нього. Стомлені геологи, робітники та юні дослідники нарешті розійшлися по своїх «оселях». Біля вогнища залишився лише один з охоронців, рудовусий чоловік у накинутому на плечі теплому плащі. Він сидів на купі хмизу, а поруч на землі лежала рушниця.

Проте й охоронцю начальник експедиції дозволив подрімати вночі. Адже ані диких звірів, ані сторонніх людей на цьому острові, здавалося, не було. Однак порядок є порядок: охороняти експедицію належало за статутом.

Уранці, умившись у прохолодному струмку й поснідавши кукурудзяною кашею з повидлом, загін вирушив у дорогу. Попереду йшли Гілмар і його помічник з рюкзаками за спиною, за

ними – двоє робітників з кирками й лопатами, а замикали ходу Варнер із двома гасовими ліхтарями через плече й четверо друзів зі своїм вухатим супутником. Псові нудно було плентатися слідом за людьми, і він діловито бігав поруч, щось винюхуючи й раз у раз лякаючи птахів, які сиділи на гілках кущів, де виднілися якісь чорні ягідки.

Батько Делії залишився в таборі, влаштувавшись у наметі з книгою в руках. Відверто кажучи, він і сам не знав точно, для чого торговельна компанія відрядила його в цю експедицію. Спостерігати? Контролювати? Допомогати? Нічого цього тут, на його думку, не потрібно, і тому він вирішив просто відпочивати, радіти природі, тиші та спокою. Єдина, за ким слід було спостерігати, – його донька. Проте він знав, що Делія з надійними друзями, як це було й у плаванні на «Клементині» минулого літа. А тому батько був спокійний за неї й на цьому безлюдному острові.

Якийсь час загін експедиції йшов мовчки, лише іноді перекидаючись однією-двома фразами. Похмуро мовчав і Варнер, одягнений у грубу матроську робу. Він ішов повільно, перевальцем.

– Варнере, а ти звідки родом? – заговорив Деніз, який ішов позаду.

Варнер неохоче відповів.

– Там тебе, напевно, чекають? – не вгавав Деніз.

– Навіщо тобі? – сердито промовив робітник.

– Та просто... Леон з Деєм живуть у Ділігані, а я і Делька – у сусідніх містах. Адже людям цікаво й потрібно знати, хто з друзів де і як живе.

– Я тобі не друг, – буркнув Варнер.

– Думаю, ти помиляєшся, – долучився до розмови Леон, який ішов поруч із Денізом. – Ти не тільки друг, а й брат нам.

– Що-о? – неприємно протягнув робітник, який ніс ліхтарі. – Який я вам брат? Я злочинець, утікач.

– Ні, ти нам брат, – заперечив Деніз. – Адже і ти, і ми походимо від одних прабабків.

Варнер обернувся на ходу, дико блиснув очима, і його погляд красномовно свідчив про те, що він вважав Деніза божевільним.

– Деніз має на увазі, – підтримав друга Леон, – що ми всі походимо від Адама і Єви, дітей Самого Бога. Хіба ні?

Їхній співрозмовник промовчав, прямуючи важкою ходою.

– Ти кажеш, що ти злочинець, – продовжував Деніз. – А що це означає? Те, що ти вчинив якийсь гріх, чи не так?

Варнер, як і раніше, крокував мовчки.

– Але хто з нас без гріха? – запитав син капітана.

Варнер знову обернувся й кинув на хлопця погляд, який свідчив, що він нічого не розуміє.

– Це не я вигадав, – незворушно продовжував Деніз. – Про це сказав Христос, Божий Син.

– Тобі? – глузливо запитав ліхтарник.

– Так, мені, та й тобі теж, – знову вступив у розмову Леон. – Про це написано в Біблії: «Всі згрішили й позбавлені Божої слави». А гріх – це ж беззаконня.

Вислухавши, Варнер з іронією промовив:

– Пацани ще, а міркуєте, як дорослі. По-вашому, і ви теж грішники та злочинці? Чому ж ви всі не в тюрмах?

Леон з Делією, ідучи слідом за друзями, із цікавістю прислухалися до розмови.

– Розумієш, Варнере, справжня в'язниця, а точніше, вічна смерть ще попереду, – пояснював Леон. – Для всіх тих грішників, хто не кається перед Богом і не перестає грішити. А тим, хто розкаявся, Христос простив гріхи й обіцяє вічне життя. Адже Він постраждав за наші гріхи на хресті.

– Деся я чув про все це, – відмахнувся Варнер. – І ви в ці казки вірите?

– Та не казки це! – вигукнув Деніз. – Біблія – це не казки. Я сам ще торік не вірив, що Бог живий, Він прощає, чує наші молитви й допомагає нам.

– Теж Біблії, мабуть, начитався? – припустив робітник.

– І не тільки. Бог допоміг нам урятуватися після корабельної аварії. Він відповів на молитви Леона, – Деніз указав рукою на друга.

– Ви потрапили в аварію? – недовірливо перепитав Варнер.

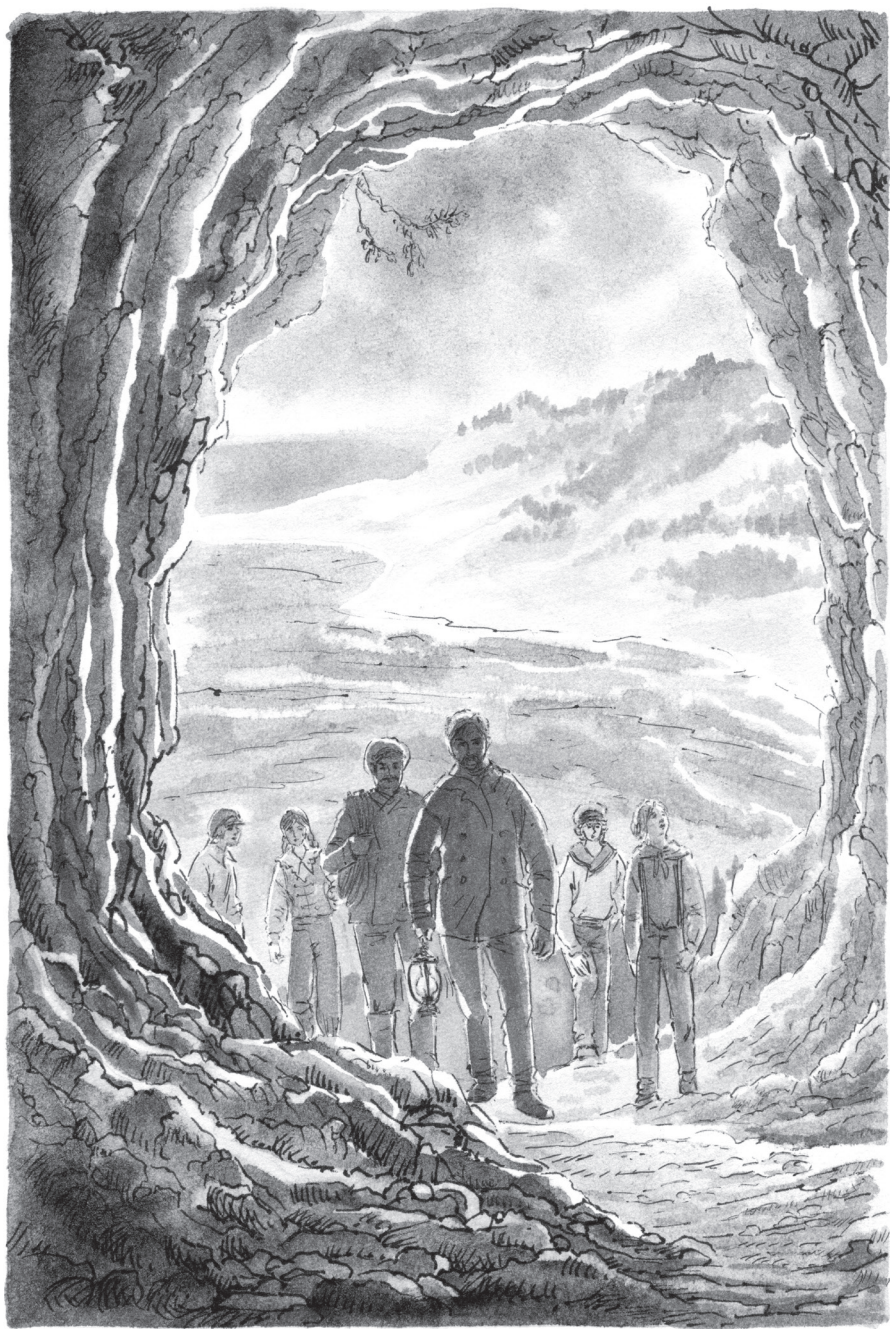
– Так. Ми вчотирьох і мій батько, він був капітаном на тому кораблі, і батько Дельки, і наш боцман – усі ми були на «Клементині» минулого літа в океані.

І Деніз розповів, як налетів ураган, корабель розбило об каміння біля острова, такого самого безлюдного й розташованого далеко від морських шляхів. І про вулкан та голод, що настав і загрожував загибеллю всьому екіпажу на пустельному острові. Розповів про молитви Леона і слова підбадьорення, записані в Біблії. І нарешті про випадковий корабель, шлях якого лежав осторонь від того острова. Капітан того судна зовсім не збирався повертати до нього, але вирішив це зробити під впливом, за його словами, якоїсь невідомої сили. Це й урятувало всіх.

Варнер вислухав мовчки. Під час шляху до скелі, а потім і до печери злочинець не промовив жодного слова. З усього було видно, що він розмірковував над почутим.

Дей і Делія також ішли мовчки, у задумі, немов заново переживали торішню драму на морі.

Коли група дісталася до печери, Гілмар із Грустом діловито оглянули вхід до неї, обстукали молоточками виходи каменю, уважно розглядаючи відколи. Потім засвітили гасові ліхтарі та при їхньому жовтому світлі почали заглиблюватися в печеру, оглядаючи її стіни та склепіння. Хлопці в супроводі настороженого Дюка безмовно прямували за ними на невеликій від-

стані. Печера виявилася повністю скелястою й вела кудись у таємничу темряву вглиб гори.

Обидва геологи завбачливо тепло одяглися, а хлопці у своєму літньому одязі швидко почали відчувати незатишний холод.

Леон, уже постукуючи зубами від холоду, звернувся нарешті до Гілмара:

– Ми можемо вам чимось допомогти?

– Ви досі тут? – здивувався начальник експедиції, обернувшись. – Допомогти можете хіба що тільки там, зовні. Пошукайте-но, мабуть, струмок з кам'янистим руслом.

– Тим паче, що шукати вам вдається непогано, – теж обернувшись, додав його помічник. – Нам потрібне каміння, каміння!

– Дорогоцінне? – уточнила Делія.

– Для початку будь-яке, навіть кругляк підійде. Але краще гравій.

Вибравшись із холодної печери, друзі, мружачись від яскравого сонячного світла, почали оглядати околиці. Двоє робітників і Варнер сиділи на траві в очікуванні розпоряджень.

Деніз підштовхнув Дюка до входу в печеру, тицьнув його носом у камінь і звелів:

– Шукай! Шукай, Дюку, камені!

Пес сів, не розуміючи, чого від нього хоче господар.

– Це у вас службовий собака? – поцікавився один з робітників.

– Звичайний, – похитав головою Деніз.

– А для чого вам потрібні камені? – запитав Варнер.

– Начальник сказав, що їм потрібен кам'янистий струмок.

– Із золотими самородками, мабуть? – похмуро посміхнувся Варнер. – Золота на острові немає. – Він подивився кудись убік: – А ось струмок є.

– Де? – запитав Леон.

– Вам не знайти.

– А провести до нього можеш?

– Міг би, але ж я підневільний.

– То ми попросимо начальника, – запропонував Дей.

Варнер знизав плечима.

Через кілька хвилин Дей з'явився вже з печери та промовив:

– Він дозволив!

Варнер, не поспішаючи, підвівся.

– Ходімо, – сказав він і неохоче зробив крок у зелень чагарника. Друзі одне за одним поспішили за ним.

До струмка, неширокого, з прозорою та прохолодною водою, ішли близько години, він розташувався за двома сусідніми підвищеннями. Дюк одразу почав хлебтати воду, а друзі, схилившись, почали із захопленням розглядати камінчики, розкидані по берегах і на дні, яке Гілмар якось назвав «ложе». Варнер сів на купину.

Першим відірвався від спільного заняття Леон, який не побачив нічого особливого серед звичайних сірих камінців. Він сів відпочити поруч із Варнером на сусідню купину. Той відчужено дивився кудись у далечінь і мовчав, як і під час усього шляху від печери.

– А за що ти потрапив за ґрати? – обережно поцікавився Леон.

Варнер глибоко зітхнув. Потім сплюнув і похмуро промовив:

– Я зґрішив, як ви говорите.

Помовчав і додав:

– Це був грабіж. З друзями проникли вночі в банк. Та багато чого й іншого було! – відмахнувся він.

– А який термін присудили?

– П'ятнадцять років. Нас везли на вітрильнику на каторжні роботи. Під час прогулянки на палубі ми побачили острів.

Змовилися й улаштували бійку. Побили охорону, стрибнули за борт і попливли до острова.

– Усі?

– Дванадцять осіб. Інші залишилися. Судно йшло під вітрилами, тому не могло розвернутися й швидко зупинитися, щоб виловити нас. Так я опинився на цьому острові.

– То врятувався ти один? – здивовано та злякано запитав Леон.

Варнер знову з гіркотою сплюнув, піднявся, нічого не сказавши, і почав, повільно ступаючи, ходити туди-сюди берегом струмка. Схвильовано, як здалося Леону. Потім повернувся на купину, похмуро глянув на Леона й поцікавився:

– Невже і справді ваш Христос може пробачити і спасти, як ви говорили мені?

У голосі злочинця відчувалися водночас і недовіра, і надія.

– Христос може! – твердо сказав Леон, дивлячись прямо в очі Варнеру. – У наметі в нас є Біблія, Деніз носить її всюди із собою в сумці. У таборі я покажу тобі слова Самого Христа про це. Вони там записані.

Тим часом троє хлопців, схилившись, розглядали камінчики. Вони роззулися та ходили по мілкому прозорому струмку. Раптом Дей випростався, підніс до очей білий камінчик з рожево-жовтим відтінком.

– Здається, я щось знайшов! – збуджено повідомив він. – Хіба це не дорогоцінний камінь?

Деніз і Делія кинулися до нього й теж задивилися на затиснутий у пальцях Дея камінчик.

– Та-ак, схожий, – протягнула Делія, не відриваючи очей від мокрого каменя. – Здається, це... Ой, забула.

– Ех, шкода, не взяли ми записи твого батька, – промовив Деніз. – Леоне, подивися, може, ти згадаєш!

Усі троє вийшли з води. Леон підійшов до Деніза й почав розглядати знахідку. Його оцінювання чекали, ніби він був експертом. Леон думав, наморщивши лоб.

– Ні, не знаю, – хитнув він головою, розчарувавши друзів.

– Це тому, що ми тільки чули про дорогоцінне каміння, але не бачили його, – сказав Деніз. – Та все ж таки це, здається, не просто камінь.

– Візьмемо камінчик і покажемо Гілмару, – запропонувала Делія.

– Але тут такий, напевно, не один, – переконано сказав Дей. – Треба пошукати ще.

Варнер не виявляв інтересу до заняття хлопців. Підперши долонями бородате підборіддя, він відчужено дивився кудись убік. Лише Дюк, пританцьовуючи біля хлопців, витягнув морду й намагався чи то розгледіти, чи то понюхати камінчик.

– О! – вигукнув Деніз. – Ось хто нам допоможе!

Він узяв у Дея камінчик, підніс його до собачого носа.

– Нюхай, Дюку! – звелів він. – Нюхай і шукай! Шукай!

Пес обнюхав камінь і побрів берегом, нахиливши голову й винюхуючи щось своїм чорним носом. Нарешті він різко підняв голову й голосно гавкнув. Хлопці кинулися до нього й побачили такий самий камінчик. Він був більший за першу знахідку.

– Чудово! – захопилася Делія. – Твій Дюк, Денізе, не гірший за будь-якого геолога.

А пес знову загавкав за декілька кроків від хлопців. І знову поруч із ним у струмку лежав такий самий камінчик. А потім знову і знову...

Друзі ледь встигали за ним. Деякі з каменів майже не було видно й доводилося витягувати їх з-під звичайних, сірих. Друзі складали знайдені «скарби» в заплічні сумки. Так вони пройшли слідом за своїм шукачем униз за течією струмка, потім, упершись у густі прибережні зарості, повернулися до Варне-

ра й попрямували вгору за течією. Далі перейшли на інший берег і почали збирати каміння там. Нарешті вони зупинилися: сумки вже відтягували плечі.

Коли Варнер вивів їх назад до печери, геологів біля неї не виявилось. Лише двоє робітників дрімали, розлігшись на траві. Це означало, що Гілмар із Грустом були ще всередині, у темній глибині.

Хлопці зняли із себе важкі сумки і, втомлені, опустили на траву. Варнер сів поруч із робітниками.

– Довго ж вони там, – спантеличено промовив Дей.

– Я думаю, щось знайшли, – стиха припустила Делія, – інакше вже повернулися б.

Нарешті обидва геологи вибралися з печери. Мружачись від сонячного світла, вони загасили свої ліхтарі й сіли на траву. Задоволений вигляд обох наводив на думку, що Делія не помилилася.

Помічник Гілмара відразу дістав і розкрив планшет, почав робити позначки на накресленому плані печери. Начальник експедиції допомагав йому, указуючи пальцем на якісь місця на плані та промовляючи незрозумілі хлопцям слова.

– Напевно, ви щось знайшли? – запитала Делія, не витримавши.

– Можливо... – не відриваючись від свого заняття, загадково промовив начальник експедиції.

– А що?

Гілмар повернувся до дівчинки й відповів жартівливим тоном:

– Та ж вам відомо про те, що робота експедиції й результати не розголошуються.

– Так, – розчаровано зітхнула Делія. – Але ж цікаво.

– А ось результати наших сьогоднішніх пошуків можна розголошувати, – повідомив Дей.

Геолог закінчив свою роботу й, ховаючи планшет, із цікавістю поглянув на хлопця.

– Знайшли струмок? – запитав Гілмар.

– І не тільки, – багатозначно повідомив Дей із загадковою усмішкою.

– Он як? – підняв брови начальник експедиції. – А що ж іще?

– Камені! – випредила друга Делія. – Гарні камені. Ось! – із цими словами вона дістала зі своєї сумки жменю знахідок і задоволено простягнула Гілмару.

Той узяв камінчики й разом з геологом схилився над ними.

– Вони коштовні? – з надією в голосі запитав Деніз.

Робітники, почувши розмову, підвелися, підійшли і з цікавістю почали розглядати камені.

Гілмар простягнув камінчики назад.

– Змушений розчарувати вас, – розвів він руками.

– А заодно і нас, – додав його помічник, усміхнувшись.

– Ці камені, на жаль, не дорогоцінні, – похитав головою Гілмар, – хоч і красиві. Це виробні камені.

Друзі зажурилися.

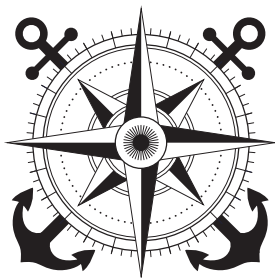
– А для чого ж вони? – розчаровано запитала Делія.

– Для прикрас, які зовні привабливі, але не дуже цінні, – пояснив начальник експедиції. – Можете взяти їх із собою, але багато за них не виручите. Так, дрібниця.

– Як шкода, – ледь не плачучи, сказала Делія.

– А мені не шкода, – заперечив Гілмар й у відповідь на здивовані погляди хлопців пояснив: – Ваші цілком успішні вчорашній і сьогоднішній розвідувальні походи до печери та струмка дуже підбадьорюють. Перекоаний, вам вдасться відшукати щось корисне для експедиції.

Розділ 11

Звідки коштовності?

Обидва геологи й далі щодня обстежували печеру та струмок. З ними щоранку йшли двоє робітників і Варнер.

Хлопцям сидіти склавши руки в таборі зовсім не хотілося, і вони вранці вирушали на свої пошуки, сподіваючись виявити нові скельні виходи, печери або кам'яністі струмки. Їх ніхто про це не просив, але юнги Леон і Дей, яким на судні, що стояло на якорі, робити було нічого, вважали своїм обов'язком працювати на березі, допомагаючи експедиції. Та й значно приємніше було на природі, на невідомому острові, аніж нудитися без роботи на пароплаві. Звичайно, боцман знайшов би їм роботу на кшталт зачистки іржавих цвяхів, але нехай уже залишить це завдання на майбутнє. Деніз і Делія охоче йшли за юнгами. Батько Делії то жив у таборі та бродив по навколишніх лісах і горах, то перебирався на судно – ближче до своїх книг і смачніших харчів.

Хлопці знайшли спосіб, ідучи все далі від табору, прочісувати лісові й гірські ділянки зигзагами. Так було більше шансів не пройти повз те, що вони шукали. У цих своїх пошуках друзі сподівалися дивом відшукати й дорогоцінне каміння. Вони знову перечитали записи батька Делії й детально вивчили опис каміння, який дав Гілмар.

На жаль, кілька днів пошуків виявилися безрезультатними. Ані печер, ані скель, ані струмків на шляху друзів більше не траплялося. Слід зазначити, що наші юні дослідники поспішали ввечері назад до табору з таким самим завзяттям, як і вранці на свої розвідки. І поспішали вони не тільки заради гарячої юшки. Після вечері Леон з Денізом запрошували до свого намету Варнера й розповідали йому про життя Ісуса, про Його любов і страшну смерть на хресті за гріхи людей. Також ув'язнений слухав про Боже прощення грішників, які каються, і про обіцянку повернутися за всіма, хто вірний Богові. Розповідав здебільшого Леон, а Деніз розгортав Біблію і зачитував потрібні уривки.

З настанням темряви Дей приносив запалений ліхтар. Разом з Делією вони теж слухали дивовижні розповіді зі Святого Письма.

Спочатку Варнер сидів з опущеними очима, раз у раз на-суплюючи брови, немов не вірив почутому. Однак поступово зморшки на його обличчі розгладжувалися, похмурість погляду зникала, змінюючись зацікавленістю. Він дедалі частіше піднімав очі й дивився на юних проповідників, і нарешті в його погляді з'явився живий блиск. Злочинець почав ставити запитання. Особливо його цікавила тема прощення. Варнер не міг повірити в те, що Бог може прощати будь-які, навіть найжахливіші гріхи, за які, як він чув раніше, йому загрожувало неминуче пекло. Не міг злочинець повірити й у те, що людині до снаги виконувати Божий Закон.

Леон з Денізом щодня під час своїх вилазок на природу молилися за Варнера та про те, щоб Ісус допоміг цьому злочинцеві повірити, що він може бути прощений і спасений. І які ж раді вони були почути одного разу від свого слухача боязкі слова про те, що він, здається, почав вірити в Христа. Нарешті настав день, а точніше, вечір, коли він погодився помолитися разом із друзями. Усі четверо разом з Варнером вибралися з намету в нічну темряву. У таборі стояла сонна тиша. На чорному небі мерехтіли зірки, як дорогоцінне каміння на оксамиті.

Усі стали в коло. Спочатку звернулися до Бога зі словами подяки Леон і Деніз, потім стиха заговорив Варнер. Він просив Бога пробачити його за всі злочини й довго перераховував їх, стишивши голос до шепоту, так що хлопцям не вдавалося почути все. Потім Варнер замовк, глибоко зітхнувши з полегшенням.

– Прости й мене, Ісусе, – несподівано сказав Дей, подивившись на небо.

– І мене теж, – схлипувала Делія.

І вони всі разом обнялися як рідні.

Наступного ранку перед виходом на пошуки каміння Варнер покликав Леона з Денізом і сказав стиха:

– Знаю ще одну печеру. Там і коштовне каміння, і золото.

Хлопці від здивування широко розкрили очі, у яких відбилася недовіра.

– Ти жартуєш, – переконано пробурмотів Деніз.

– Не вмію, – заперечливо похитав головою Варнер. – Запам'ятавайте...

Він розповів, як знайти потрібну печеру, і, узявши ліхтарі, мовчки пішов разом з геологами й робочими. А Леон і Деніз довго збентежено дивилися один на одного. Вони ніяк не могли повірити почутому. Печера? З дорогоцінним камінням і золотом? Якщо вона існує, чому ж Варнер досі мовчав? І чому розповів їм, а не начальнику експедиції?

Зовсім спантеличені, хлопці не відразу вирішили, як їм учинити. Варто було б розповісти Гілмару, адже ціль експедиції – такі знахідки. Проте чомусь саме їм вирішив розповісти про таємничу печеру їхній новий друг. Напевно, неспроста. І не схоже було, що то був жарт. Тому вирішили, що потрібно перевірити печеру самим.

Через деякий час допитлива четвірка в супроводі вірного Дюка вийшла з табору з гасовим ліхтарем. Леон з Денізом показали шлях не в ліс і в гори, куди вони зазвичай ходили, а до берега.

– Куди ми йдемо? – здивувався Дей. – На пароплав?

– На розвідку, – відповів Деніз. – Треба дещо перевірити.

– А що перевірити? – зацікавилася Делія.

– Камінчики там повинні бути, – ухильно відповів Леон. – Ми поки самі не знаємо.

– А звідки вам відомо про камінці? – не вгавала Делія.

Проте відповіді вона не отримала.

– П-приснилося, певно, – вирішив Дей. – Гаразд, ходімо. Усе одно десь треба шукати.

Пароплав стояв на колишньому місці й пахкав рідким димом зі своєї тонкої труби. Ясно було, що опалюються там оби-два котли, адже судно має бути завжди готовим знятися з якоря й відійти подалі від небезпечного берега в разі раптового шторму. Біля борту «Каравеліса» біліла прив'язана шлюпка.

Вийшовши до моря, хлопці повернули вліво й рушили берегом. Він виявився кам'янистим, і йти стало важче. Доводилося раз у раз перестрибувати з каменя на камінь або обходити найбільші.

Справа сліпуче блищало під сонячними променями штильне море, у небі кричали поодинокі чайки. Друзі йшли більше години й уже спітніли від спеки і ходьби, стрибаючи з каменя на камінь. Берег спускався до кам'янистого пляжу схилами

гори, зарослими густими кущами і травою, що почала подекуди жовтіти.

Нарешті внизу схилу, прямо перед черговою горою, з'явився щось на кшталт вузької ущелини.

– Здається, сюди, – сказав Деніз Леонові, і хлопці звернули в ущелину.

Леон відразу почав рахувати кроки.

– А ви чого це? – здивувалася Делія.

– Мовчи, не заважай, – звелів Деніз.

Відрахувавши потрібну кількість кроків, Леон зупинився, роздивляючись зарості на схилі гори праворуч.

– Здається, он там, – схвильовано сказав він Денізові.

– Так, мабуть, – погодився пошепки син капітана.

Там, куди дивилися обидва хлопці, у високому чагарнику виднівся ледь помітний темний прохід. Через кілька хвилин хлопці зупинилися біля зарослого колючою зеленню чорного входу в якусь печеру.

– Ой, – здивовано сказала Делія.

– Оце так сон! – підтакнув їй Дей, вдивляючись усередину.

Засвітили ліхтар та обережно ступили в прохолодну невідому темряву. Тепер кроки рахувати почав Деніз. Печера виявилася не кам'яною: зі стелі звисали якісь товсті жовтуваті бурульки. Від головного проходу виднілися ходи вправо та вліво. Хлопці уважно розглядали це казкове підземелля.

Нарешті Деніз зупинився.

– Туди, – він указав ліхтарем в один з вузьких лівих проходів.

І там попереду перед ними відкрилася невисока подоба зали. У глибині щось блиснуло. Підійшовши, хлопці зупинилися й... обімліли. Перед ними відкрилося дещо дивовижне. Унизу біля стіни хлопці побачили розставлені й розкладені на якомусь брудному полотнищі справді казкові скарби, що блиснули золотом і різнокольоровими іскорками!

Там був багатий золотий посуд – вази, чаші, ковші, келихи, блюда, а також прикрашені різнокольоровим дорогоцінним камінням жіночі головні убори, браслети, шкатулки, кулони й багато інший речей, назв яких хлопці навіть не знали.

Не в змозі вимовити й слова від потрясіння, друзі стояли, як укопані, не відриваючи поглядів від скарбів.

Нарешті Леон оголтувався й обережно дістав золоте блюдо. Покрутивши його в руках, він зауважив на тильній стороні дна вигравірувані літери. Підніс блюдо до світла ліхтаря і, ворущачи губами, прочитав уголос: «Блюдо із замку герцогів Карасто. Власність державного музею старовини. Національне надбання».

– Оце так! – вражено пробурмотів Деніз.

– Звідки ж усе це тут? – прошепотіла Делія.

– Здається, я знаю, – сказав Дей. – Батько розповідав, що читав у газеті кілька років тому про пограбування музею, викрадені цінності якого зникли безслідно.

– То ось чому безслідно, – пробурмотів Деніз. – Їх заховали тут. А потім з викрадачами щось сталося, і вони не змогли повернутися за цим добром.

– Стривайте! – вигукнув Леон. – Адже нам Варнер розповідав про них!

– Варнер? – здивувалася Делія.

– Так. І виникає запитання: а звідки йому відомо про цю печеру?

– Ти... Ти думаєш, що він? – здивовано промовив Деніз.

– Найімовірніше. Адже він розповідав, що на його рахунок пограбовані банки й багато чого іншого, – збуджено говорив Леон. – Але ж він був не сам!

– Так, – сказав Дей. – А тепер опинився на цьому самому острові поруч із награбованим і схованим добром. І чомусь один!

– Заг-гадка, – протягнув Деніз.

– Але навіщо ж тоді він розповів вам про ці скарби? – не зрозуміла Делія.

– Знаєш, Делько, виявляється, він не просто розповів, – промовив Леон. – Він зізнався!

– Але чому? – ще більше здивувалася Делія.

– Як ти не розумієш? Він розкався у своїх злочинах! – вигукнув Леон. – І тепер його сумління спокійне перед Богом!

Друзі вражено мовчали.

– Ой, а можна мені взяти якусь... з діамантом? – попросила раптом Делія, не відводячи захоплених очей від блискучих золотих прикрас. – На пам'ять...

– Ти що, Делько?! – з обуренням округлив очі Дей. – Адже це н-надбання...

– А так хочеться, – зніяковіла дівчинка.

– Забудь! – суворо звелів Леон.

– Знаєте, – зауважив Деніз і вказав на скарби, – якщо це справа рук Варнера, то ми не повинні виказувати його. Адже він і справді покався, а тому і вказав, де сховали награване.

– Справді, – підтримав Леон. – Ви не проти?

Друзі схвально кивнули.

Розділ 12

Кошлата голова

Повернувшись у табір, усі четверо забралися в намет до Леона з Деєм і чекали повернення групи Гілмара. Ще не минуло збудження від побачених скарбів і кортіло розповісти про знахідку всім навколо: кашовару з помічником-лісорубом та охоронцям.

Проте, повертаючись додому з казково багатої печери, хлопці домовилися не говорити нікому жодного слова про свою знахідку, окрім начальника експедиції. З пригодницьких книг вони знали, що скарби з коштовностями ні до чого доброго не приводять, викликаючи в людях жадібність і навіть бажання вбити.

Група геологів повернулася до вечері. Хлопці ледве витримали, доки закінчиться ця нескінченно довга вечеря. І тоді Леон з Денізом вирушили до Гілмара. Вони нерішуче потопталися біля палатки, де начальник експедиції розташувався ра-

зом з помічником-геологом, і, дочекавшись, коли Груст вийде, друзі шмигнули в намет і пошепки запросили Гілмара до себе для «дуже важливого повідомлення».

Почувши про безцінну знахідку, він пильно подивився на юних співрозмовників, немов бажаючи переконатися, що його не обманюють. Адже про печери зі скарбами начальник експедиції чув, як і хлопці, тільки з пригодницьких книжок. Потім Гілмар насупився в задумі. Леон і Деніз застигли в очікуванні.

– Ось що, друзі, – нарешті заговорив начальник експедиції. – Це правильно, що ви нікого більше не повідомили про печеру зі скарбом. І надалі тримайте язика за зубами. А ми з вами вранці вирушимо на судно й разом з капітаном будемо вирішувати, як краще вчинити. Адже це справа державної ваги!

Уранці Гілмар відправив Груста з робочими на вчорашній об'єкт обстежувати струмок, а сам із хлопцями поспішив на «Каравеліс». На березі двома протяжними свистками викликали вахтового, і через кілька хвилин шлюпка переправила їх на судно. Там вони відразу пройшли в каюту капітана, запросивши і батька Делії. Гілмар попросив юних друзів знову докладно описати їхню дивовижну знахідку. Хлопці, як і домовилися, промовчали про те, хто розповів їм про печеру і вказав її місце розташування.

Неждана новина спантеличила капітана. Ще б пак: попереду була ціла таємна операція з опису коштовностей, переправлення їх на борт. Потрібно було також надійно заховати їх, щоб ніхто не дізнався про вміст несподіваного вантажу. А потім після прибуття в порт належало передати цінності офіційній владі цілими й неушкодженими.

Як краще здійснити цю справу, придумав Гілмар. Він запропонував хитромудрий план: потрібно звільнити в трюмі екс-

педиційні ящики від речей та обладнання, які поки не знадобилися, скласти всі скарби в мішки і в ящиках перевезти їх на шлюпці під виглядом зразків геологічних досліджень.

– Підпишемо ящики на латині назвами різних видів порід, ґрунтів, – пояснив він.

– Скільки знадобиться ящиків? – звернувся до хлопців капітан. – Чотирьох вистачить? Більше ж не поміститься в рятувальну шлюпку.

– Думаю, вистачить, – поважно відповів син капітана.

– У печеру не має ніхто входити ні з моєї геологічної експедиції, ні з екіпажу, – сказав Гілмар. – Тільки ми з моїм помічником і вони, – кивнув він на друзів.

– А переносити вантаж? – поцікавився батько Делії.

– Доведеться нам із Грустом, – рішуче кивнув головою начальник експедиції.

– І ми д-допоможемо! – сказав Дей.

– У такому разі дозвольте й мені побути вантажником, – запропонував батько Делії і, усміхнувшись, додав: – Замість моєї доньки.

– Але я теж поїду! – стрепенулася Делія.

– Звичайно, – заспокоїв її Гілмар.

На закінчення вирішили відправити когось із хлопців на берег за геологом. Капітан сказав, що звелить боцману Фінбару з матросами приготувати на завтрашній день мішки, ганчір'я і мотузки для майбутнього перевезення на борт зразків гірських порід. А Гілмар запропонував хлопцям, які залишилися, допомогти йому звільнити в трюмі чотири ящики.

На берег вирушив Леон.

Коли вранці він повернувся з помічником Гілмара, біля борту погойдувалася поруч із роз'їзною ще й велика рятувальна шлюпка, завантажена ящиками. А незабаром троє дорослих

і четверо підлітків вирушили під помаху весел і плескіт води вздовж кам'янистого берега до печери.

Побачивши знайому ущелину, Деніз мовчки вказав на неї Гілмарові. Той звелів веслярам повернути до берега, знайти місце для зручного завантаження ящиків зі зразками порід у шлюпку й чекати на місці, нікуди не відлучаючись від човна.

У печері при світлі двох ліхтарів процесія пройшла слідом за Денізом, який рахував кроки, довгим коридором із жовтими бурульками, озираючись і перешіптуючись. Зупинившись біля скарбів, які заблищали від світла ліхтарів, дорослі, як і юні дослідники два дні тому, застигли в подиві, утративши дар мови. А прийшовши до тями, одразу взялися до роботи. Гілмар брав по черзі дорогоцінні музейні експонати, називав їх, а його помічник, розкривши свій планшет, записував назви в акт.

Батько Делії разом із підлітками обережно упаковували кожен предмет в мішки й поміщали їх у ящики, перекладаючи дрантям. Потім Гілмар міцно прибив цвяхами кришки. Коли він закінчив, усі поставили підписи в акті, обв'язали мотузкою кожен ящик і потягли до берега спочатку перший, а за ним і три інших. Там з допомогою веслярів-матросів повантажили їх у шлюпку.

Коли принесли останній ящик, Деніз зауважив, що його друг Леон чимось сильно схвильований і часто озирається.

– Ти чого? – запитав у нього пошепки Деніз.

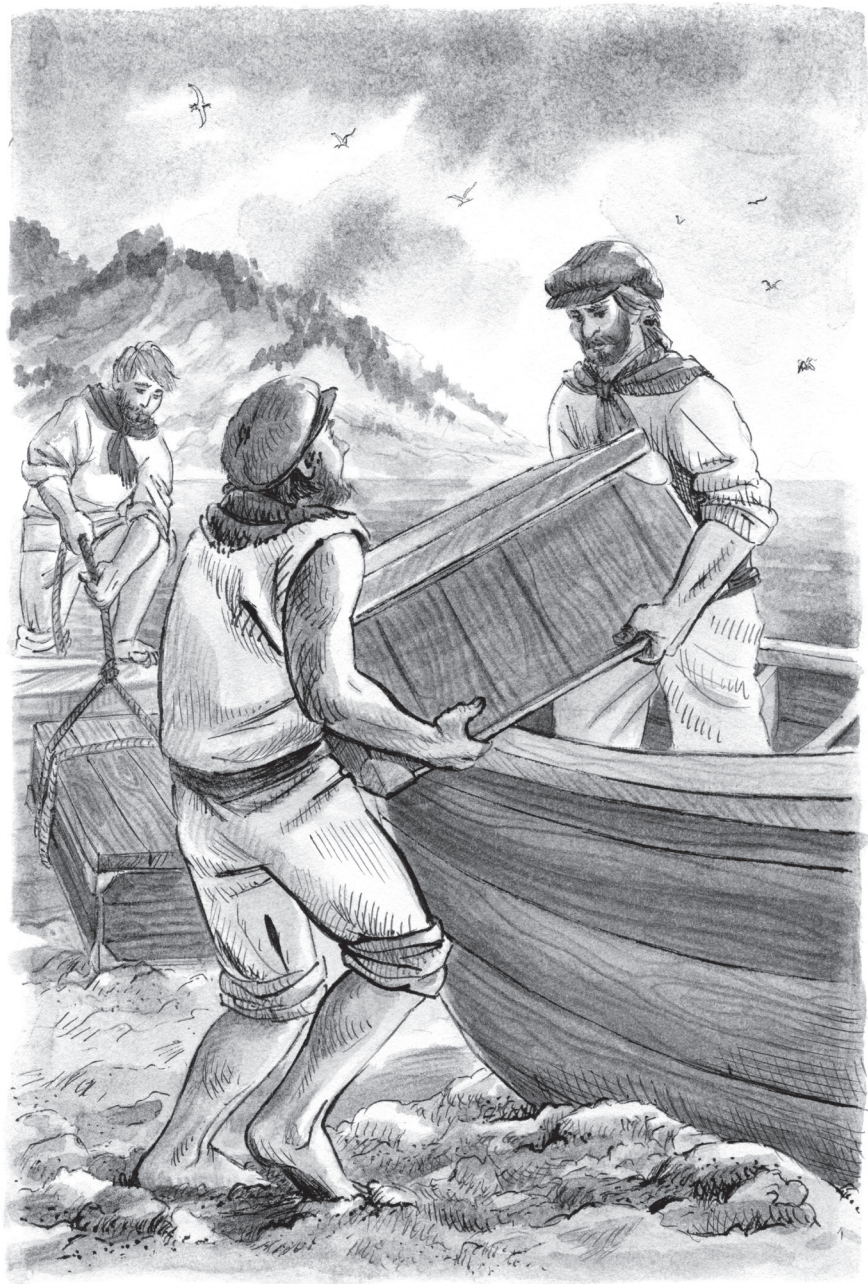
– Хтось стежив за нами з кущів, – так само пошепки відповів Леон.

У його голосі була тривога.

– Хто? – здивувався син капітана.

– Я бачив голову якоїсь людини. Кошлату, бородату...

– Та ну, – не повірив Деніз. – Може, привиділося?

– Може. Але, здається, все-таки не привиділося.

– Оце новина! – спантеличено пробурмотів Деніз. – Що робити?

– Гаразд, мовчимо поки.

– Мовчимо!

Щойно шлюпка м'яко підійшла до чорного борту «Каравеліса» і всі піднялися на судно, пролунали трубні команди боцмана. Матроси, не зволікаючи, підняли за допомогою талів ящики на палубу. Гілмару дуже хотілося при цьому попросити моряків обережніше поводитися з вантажем. Однак він стримався, справедливо вважаючи, що це може викликати підозру. А точніше, сумнів екіпажу в тому, що в ящиках – звичайні камені й порода.

На прохання начальника експедиції Фінбар приніс банку з чорною фарбою і пензлик. На кришці кожного ящика Гілмар написав: *exempla lapides*. Матроси із цікавістю спостерігали за його роботою.

– Що це написано? – поцікавився Фінбар, зсунувши свого обдертого капелюха на потилицю.

– Зразки каменів, – голосно пояснив начальник експедиції, повертаючи фарбу з пензликом. – Коли повернемося в порт, досліджуватимемо їх у лабораторії, – додав він звичайним тоном. – Можна вантажити.

Ящики опустили в трюм. Там Гілмар указав, куди їх поставити. Хлопці теж спостерігали за всіма роботами. Вони побували й у трюмі, щоб самим побачити, де стоять ящики.

Потім учасники «операції» зібралися в каюті капітана.

– Не знаю, викликали підозру чи ні наші ящики, – спантеличено промовив начальник експедиції. – Та все ж таки слід поспостерігати, чи не з'явиться в кого-небудь з команди інтерес до них, доки судно стоїть. У порт повертатися рано, ще не весь острів обстежений.

– Поспостерігаю, – погодився капітан.

– І я теж, – сказав з готовністю батько Делії. – Частіше гулятиму на палубі й наглядатиму за входом у трюм.

– Особливо вночі пильнуй, – підказав Груст.

– А вночі й ми можемо почергувати з Деєм, – запропонував Леон. – Деякі матроси виносять свої матраци на верхню палубу і сплять там через спеку в кубрику. Винесемо й ми свої. Дей кивнув.

– І ми разом з Дюком, – додав Деніз. – Він поки на прив'язі в таборі, але я переправлю його сюди.

Делія теж спробувала щось сказати, але батько випередив її.

– А ти, доню, спатимеш у каюті, – суворо сказав він.

– Тоді я виглядатиму в ілюмінатор, – уперто заявила дівчинка.

Гілмар з геологом і Денізом повернулися на берег.

– Ну що, мальки, повернулися? – запитав низьким голосом боцман, побачивши юнг. – Треба б дати вам роботу.

– Узагалі-то ми й так працюємо, при експедиції, – нагадав Леон. – А Гілмар дозволив нам відпочити дні три, пожити на судновому харчуванні. Адже там, – кивнув він на берег, – тільки каша й сухий пайок у походах.

– Ну-ну, – зрозумів боцман. – А що за робота у вас там?

– Ми шукачі, – сказав Дей. – Шукаємо на острові для геологів усякі місця з мінералами.

– І що ж, знайшли?

– Так, уже знайшли цілу печеру й кам'янистий струмок, – похвалилася Делія.

– Невже це ти знайшла, пташко-рибко?

– Печеру Дей знайшов.

– Я не знайшов, а п-провалився в неї, – невдоволено буркнув Дей. – Лікоть досі б-болить.

– А в струмку ми знайшли багато цікавих каменів, – хвалилася Делія. – Гарних. Думали, вони дорогоцінні, а Гілмар сказав, що це виробні камені.

– А що притягли в ящиках з острова? Може, коштовне каміння? – хитро примружився старий морський вовк.

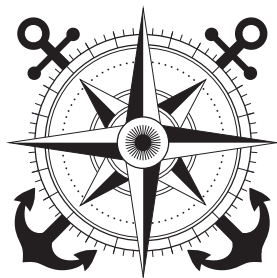
– Та що ти?! – недбало відповів Леон. – Там просто зразки порід зі звичайним камінням. Але геологи сподіваються, що в них може міститися щось корисне.

– Золото? – підняв брови Фінбар.

– Яке там золото! Хоч би мідь або залізо, кажуть вони.

– Залі-зо! – розчаровано промовив боцман і обвів очима судно. – Заліза і так багато навколо... Гаразд, мальки, відпочивайте поки.

Розділ 13

Неочікуваний улов

Два дні та дві ночі хлопці провели на судні. Удень вони купалися, пірнаючи з роз'їзної шлюпки, яка стояла біля штормтрапа, засмагали. А вночі чергували. Вони винесли свої матраци на відкриту палубу й по черзі не спали по дві години. Удень капітан і батько Делії не зводили очей із входу в трюм.

На третій день перебування на кораблі хлопці вирішили порибалити. На черв'яків, яких вони викопали на березі, клювала якась дрібна риба. Цих рибок соромно було навіть показувати, і їх одразу віддавали Дюку. Зрідка витягали більшу здобич – якихось невідомих риб. Показали матросам, але ті поморщилися й порадили викинути «цю гидоту». Мабуть, вони мали рацію: до цих риб не бажав торкатися навіть Дюк.

Хлопці й Делія вже хотіли припинити спроби зловити хоч щось варте уваги. Однак вирішили востаннє закинути вудки,

але вже не на носі біля брашпиля, де облюбували місце далеко від цікавих поглядів, а з корми. Проте й там траплялася лише дрібнота, засмучуючи рибалок і радуєчи їхнього вухатого друга.

Раптом у Дея зігнулася вудка. Він почервонів і, широко розплющивши очі, почав повільно витягати риболовну волосінь. Хлопці завмерли, не зводячи очей з води в тому місці, звідки виходила натягнута, як струна, волосінь.

– Обережно, не впусти, – прошепотів Деніз.

– Чомусь спокійно йде, не тріпається, – здивовано сказав Леон.

І ось із води вигулькнуло щось брудно-буре, невизначеної форми, зсередини якого щось тьмяно блиснуло.

– Ой, що це? – вигукнула Делія, яка була поруч із Деєм.

– Здається, пляшка, – розчаровано протягнув Деніз. – Викинь її!

– Стривайте! – звелів Леон. – Тягни її сюди, обережніше!

Коли «здобич» опинилася на дошках палуби, хлопці схилилися над нею. Це і справді була заплутана у водоростях забруднена в'язким мулом пляшка з темно-зеленого скла. І з пробкою, щільно забитою в шийці. Дей звільнив пляшку від водоростей, протер долонею й підняв до світла.

– У ній щось є, – пробурмотів він з подивом. – Може, якесь п-послання?

Кинувши свої вудки, хлопці поспішили зі знахідкою в каюту капітана.

– Справді, усередині, здається, лист, – зацікавлено сказав батько Деніза, розглядаючи пляшку.

Згорнутий колись у трубочку папір, що лежав усередині пляшки, розгорнувся, і посудину довелося розбити. Капітан обережно витягнув аркуш. Він дбайливо розгорнув його на своєму столі та схилився над ним, намагаючись прочитати

ледь помітні літери. Насупивши брови, капітан ворухив губами, нечутно повторюючи слова, які ледь вдавалося розібрати.

Хлопці, хвилюючись, не зводили з нього очей. Нарешті капітан випростався.

– Друзі, цей лист – прохання про порятунок, – стривожено повідомив він.

У двері постукали, і в каюту ввійшов батько Делії.

– Вчена рада? – усміхнувся він з порога.

– Тату, ми зловили на вудку пляшку, а в ній – прохання про допомогу! – збуджено випалила Делія. – Дей виловив її.

– Он як? – батько дівчинки ступив до столу.

– Так, – продовжував капітан, розглядаючи лист. – Тут, як мені вдалося розібрати, сказано про те, що вітрильне судно, назва якого написана нерозбірливо, зазнало аварії. І тільки сімом вдалося врятуватися на шлюпці. Вони дісталися до цього острова. З ними був невеликий запас того, що встигли взяти із собою. Ті, що врятувалися, знайшли притулок у печері в північній частині острова, приблизно за пів милі від берега. Вони просять тих, які знайшли пляшку, врятувати їх, – закінчив капітан.

Він обвів поглядом присутніх, немов закликав їх негайно діяти й рятувати нещасних. У каюті зависла гнітюча тиша.

– А... коли це сталося? – першим отямився батько Делії.

– На жаль, не розібрати, – похитав головою капітан. – Але, схоже, це дуже давнє послання, судячи з паперу і пляшки.

– У такому разі допомогти вже нікому? – припустив батько Делії.

– Напевно, так, – кивнув капітан. – Хай там як, запишемо про знахідку в судновому журналі за сьогоднішнє число із зазначенням координат. А коли експедиція закінчить свою роботу, направимо до вказаного місця кілька людей, щоб перевірити цю печеру.

Батько Деніза задумався.

– Однак дивно те, що прихисток бідолахи знайшли в печері в північній частині острова, а пляшка опинилася тут, у південній частині, – спантеличено сказав батько Делії.

– Думаю, нічого дивного, – заперечив капітан, поклавши перед собою план-карту острова. – Шлюпка пристала тут, – указав він пальцем на карті, – у найближчій від місця катастрофи частині острова – північній. Серед тих, які вижили, напевно, був хтось знайомий з навігацією, лоцією – або капітан, або його помічник. І він визначив, що течія вбік відкритого моря проходить повз південну частину острова. Тому тут, найімовірніше, й опустили у воду пляшку з посланням. А вона, виявляється, відпливла недалеко.

– Але чому ж вони не вирушили звідси на своїй шлюпці, батьку? – поцікавився Деніз.

– Мабуть, її сильно побило об каміння, – припустив капітан, – адже був шторм. І на розбитій посудині далеко не запливеш. А полагодити шлюпку на цьому острові було неможливо, просто нічим.

Залишивши каюту капітана, четверо друзів попрямували на корму до кинутих вудок. Але не для того, щоб знову взятися до лову, адже Дюк був уже ситий лускатою дрібнотою, а витягнути з дна ще якесь послання, напевно, уже не вдалося б. Їм потрібно було покласти на місце свої вудки.

Усе ж таки на кормі друзі не поспішали змотувати вудки. Немов забувши про них, четверо друзів стали в коло біля поручнів, багатозначно поглядаючи одне на одного. Їхні погляди красномовно говорили: хіба ми перестали бути мисливцями за таємницями? І хіба не повинні вирушити на пошуки печери на північну частину острова, не чекаючи закінчення робіт експедиції?

Вони без слів чудово зрозуміли одне одного.

– Ну що, завтра вирушаємо? – озирнувшись, запропонував напівголосно Леон.

– Тоді с-сьогодні потрібно перебратися в табір, – кивнув Дей. – Третій день ми вже тут. Біля входу в трюм усе спокійно.

– Ти з нами? – Деніз зиркнув на Делію.

– Питаєш! – відрізала дівчинка. – І Дюка треба взяти.

– Його обов'язково, – погодився син капітана. Він подивився на пса, який в очікуванні сидів біля його ніг: – Ти як, Дюку, підеш з нами?

Пес радісно загавкав, віддано подивився в очі господареві, скочив і завиляв хвостом, показуючи, що готовий кинутися, куди скажуть ці четверо веселих друзів.

– Тільки нікому ні слова! – також напівголосно застеріг Леон. – Гілмару скажемо, що йдемо, мовляв, шукати новий струмок.

Розділ 14

Бранці

Наступного дня четверо друзів зі своїми заплічними сумками вийшли з табору й попрямували на північ. Третю годину вони пробиралися спочатку по кам'янистому березі, а потім по густому лісі на височини. Пес біг попереду, немов обирав зручніший шлях для друзів. Щебетали пташки, з-під ніг раз у раз вистрибували в різні боки коричневі жаби, вибігали та зникали в папороті ящірки. Великий чорно-жовтий птах, невідомий друзям, почав супроводжувати їх у лісі. Він то залітав уперед, зашелестівши крилами над їхніми головами, то відставав і знову обганяв, зрідка видаючи звуки на кшталт каркання.

– Цікаво, що йому треба від нас? – сказала Делія, глянувши на пернатого супутника.

– Напевно, він не бачив собак і йому цікаво, – припустив Дей.

– Думаю, він і тебе бачить уперше, – усміхнувся Деніз, – і йому теж цікаво, куди це ти так поспішаєш.

Ліс нарешті порідшав, і друзі вийшли на велике відкрите місце біля підніжжя гори, заросле кущами й деревами. Здавалося, що попереду виднівся берег, кінець острова. Так воно й було.

Побачивши море, мандрівники зупинилися й почали обдивлятися навкруги. Тепер потрібно було повернутися на пів милі й піти вздовж схилу гори, де й могла ховатися печера. Великий птах відстав і зник з поля зору, а Дюк раптом насторожено підняв вуха.

Печеру знайшли без особливих зусиль. До неї вів неширокий вхід, а всередині виявилось напрочуд світло. Світло проникало збоку та зверху через широке провалля на кшталт того, у яке звалився Дей кілька днів тому. Хлопці обережно ввійшли до кам'яної зали з трьома коридорами, схожими на ті, що були в печері з коштовностями. Усередині відчувалася приємна прохолода. Тепер було зрозуміло, чому моряки, які зазнали аварії, облюбували печеру: у ній було і не спекотно, як зовні, і не холодно. Та й від дощів укриття. Щоправда, вона здавалася похмурою і незатишною...

Ледве встигли озирнутися, як зовні почувся знайомий крик великого птаха. Хлопцям він здався якимось тривожним. Стрепенувся Дюк і загарчав, повернувшись до виходу.

Обернулися і хлопці й перелякано застигли: вихід з печери перегородили кілька людських силуетів.

– Невже це вони? – прошепотів Деніз. – Невже ми знайшли моряків?

Хлопці поспіхом рушили до виходу. Семеро невідомих здалися друзям страшними. Із зарослим довгим волоссям і бородами з вусами, вони були одягнені в якесь лахміття, з великими палицями в руках, і їхній вигляд був загрозливим.

– Ви із затонулого вітрильника? – з надією в голосі поцікавився Деніз, оговтавшись першим. – Замовкни, Дюку, – він смикнув пса, який ще гарчав.

– Стійте! – наказав один з «аборигенів» грізним охриплим голосом. – Кривий, неси мотузки.

І тут друзі зрозуміли, хто перед ними: семеро втікачів із чорним від бруду й зарослим волоссям, одягнені в лахміття з ледь помітними вертикальними смугами. Так само був одягнений і Варнер, який плавав на плоту в морі.

Той, кого назвали Кривим, приніс мотузки, сплетені з деревної кори. Семеро розбійників із грізним виглядом оточили хлопців, які завмерли від страху.

– В'яжи їм руки! – звелів той самий грубий голос, мабуть, старшого.

Кривий з мотузками підступив до хлопців. Дюк кинувся на нього з лютим гавкотом, але один з «господарів печери» вдарив собаку палицею. Пес зойкнув від болю, отримав ще удар і, відступивши, утік у найближчі кущі.

Деніз із жахом дивився на все це, готовий кинутися на захист Дюка. Однак Леон міцно стиснув його руку: не смикайся, мовляв, бо гірше буде.

Заціпенілим від страху хлопцям Кривий зв'язав руки за спиною.

– Готово, Бароне! – доповів він ватажкові з грізним голосом. Барон насупився й підступив до полонених.

– За що? Адже ми нічого поганого вам не зробили! – промовив Леон.

– Звідки ви дізналися про печеру зі скарбом? – загарчав замість відповіді ватажок, свердлячи хлопців страшним допитливим поглядом.

– Ми її з-на-знайшли, – пробелькотів Дей.

– Брешеш, хлопчиську! Її вхід годі й шукати просто так, – гаркнув ватажок.

Друзі мовчали. Делія, ледь не знепритомнівши від страху, мимоволі притулилася боком до Леона.

– Мабуть, Варнер указав вам на неї, цей зрадник, слимак? – не вгавав головний.

Друзі мовчали.

– Замкнути їх! – велів Барон.

Хлопців, підштовхуючи, провели через зарості на витолочену галявину. На її краях стояли чотири безформних бунгало з бамбука й товстих необроблених гілок дерев. Посередині друзі побачили згасле вогнище, а неподалік – купу відходів з рештками риб'ячих і пташиних кісток упереміш із пір'ям, шкіркою якихось плодів і горіхів.

Хлопців заштовхнули в одне з напівтемних бунгало.

– Ви шукали тих, хто врятувався із затонулого корабля? – припустив один з конвоїрів, зупинившись у дверях. І сам же відповів: – Запізналися. Їхні кістки он де, – він показав рукою кудись за галявину. – Для ваших теж там місце знайдеться! – зловісно посміхнувся конвоїр і пішов, зачинивши двері й підперши їх товстою палицею.

Зовні все стихло, і друзі опустилися на землю, вистелену гілками й сухою травою. Довге пригнічене мовчання порушив Леон:

– Я ж бачив у кущах заросле обличчя, коли ми виносили ящики з тієї печери! Чому не задумався, хто це і звідки взявся на безлюдному острові?

– Напевно, вони стежили за нами відтоді, як ми висадилися на берег, – понуро припустив Деніз.

– Отже, це вони пограбували музей і вивезли сюди золото, – додав Дей.

– А Варнер – один з них, – вирішила Делія.

– Як же вони опинилися тут у тюремному одязі? – дивувався Деніз.

– Здається, я зрозумів, – промовив Леон. – Вони вивезли награбоване сюди на якомусь найнятому судні, щоб сховати

на певний час. А коли повернулися, їх знайшли й затримали. Посадили до в'язниці. А потім усіх ув'язнених повезли на вітрильнику на копальні.

– Так, – підхопив Дей. – Варнер розповідав, що коли пропливали повз цей острів, то змовники вчинили бійку, опинилися за бортом, і ось так він дістався до острова.

– Отже, він не сам урятувався! – зрозумів Деніз. – На що ж вони розраховували? Ось на що: вони спорудили пліт і відправили на ньому Варнера. Сподівалися, що його врятує якесь рибальське судно й вони домовляться з його власником вивести їх із коштовностями на глухий берег на материк.

– Так, – підхопила Делія. – А розплатилися б частиною золота.

– Ось чому Варнер, як ми помітили, був не дуже радий порятунку, – згадав Леон. – Він побачив, що «Каравеліс» – не приватне судно і з його капітаном навряд чи домовишся.

Хлопці пригнічено мовчали, обдумуючи свої здогадки.

– Чому ж Варнер не попередив про те, що на острові є ще люди? – знову заговорив Дей.

– Хтозна... – відгукнувся Деніз. – Можливо, він вирішив вичікувати й не виказував своїх, бо розраховував на слушну нагоду...

– А тут ви розповіли йому про Христа і Біблію, – підказала Делія. – І зробили його іншою людиною.

– Не ми зробили, а Ісус, – уточнив Леон. – Добре було б і тобі до Нього навернутися, – додав він.

– Та я... уже майже повірила, – тихо сказала Делія, – і в Христа, і в Біблію.

– Ох, який же я все-таки нерозумний! – вигукнув Леон, ударивши себе рукою по лобі.

– Ти чого? – здивувався Дей.

– Адже перед кожним нашим виходом, перед кожною справою я молився і просив Бога допомагати нам. І Він допомагав, так?

– Так, – підтвердив Деніз. – І першу печеру знайшли, і потім річку з допомогою Варнера, і про скарб від нього ж дізналися, і перевезли все на судно...

– Ось! А перед виходом сюди я забув помолитися! – ледь не плачучи, простогнав Леон. – Як я міг?! Поквапився!

Хлопці знову замовкли, не знаючи, що сказати.

– І я не молився, – тихо сказав Дей. – Хоч, як і Делька, теж майже повірив у Христа після ваших занять з Варнером.

– Ось! – вигукнув Леон. – Ми опинилися в полоні, у небезпеці. А Бог обіцяв допомагати Своїм дітям, якщо вони опиняться в небезпеці. Треба тільки попросити Його про це в молитві.

– Справді! – пожвавішав Деніз.

– Треба молитися разом! – вирішив Леон і звернувся до Делії з Деєм: – І ви, якщо вірите в допомогу Бога й бажаєте отримати її, теж будете молитися. Згодні?

Підлітки кивнули на знак згоди.

– Денізе, ти почни, потім Дей і Делія, а закінчу я, – розпорядився Леон. – І що б не сталося з нами далі, вірте: ви будете під Божим захистом. Тому нічого не бійтеся! А тепер станьмо на коліна!

– Дюка шкода, – гірко зітхнув Деніз, стаючи на коліна. – Молитимусь і за нього.

Усього через кілька хвилин після того, як хлопці помолилися, двері бунгало відчинилися, і ввійшли два розбійники із загостреними на кінцях списами з бамбука в руках. Один з них вказав на Леона і Делію.

– Виходьте! – звелів він їм.

– Навіщо? – стривожено запитав Леон.

– Дізнаєтеся, – відрізав конвоїр. – На справу підете.

– А з нами що? – подав несміливий голос Деніз.

– А ви – заручники, – криво посміхнувся другий розбійник. – Сидіть тут і не смикайтеся, бо пошкодуєте, та пізно буде.

– Вірте! – пошепки нагадав Леон Дею з Денізом і звернувся до дівчини: – Ходімо, Делько, і нічого не бійся!

Щойно зачинилися двері, в'язні підвелися та припали до щілини, намагаючись хоч щось розгледіти.

– Яка ще справа? – почули вони голос Леона.

– Яка? Поведеш усіх нас до вашого пароплава, – владним голосом сказав один з конвоїрів. – А вночі, коли стемніє, викличеш човен з нього. Далі – не твоя справа.

– Якщо опиратимешся, прикінчимо твою подружку, – пригрозив другий. – А втнеш якусь штуку, і з тобою покінчимо.

Голоси стихли, конвой пішов.

– Вони ж задумали захопити наше судно, – застогнав Деніз. – І втекти на ньому зі своїм золотом!

– От лишенько! – схвильовано відгукнувся Дей. – А нас залишили гинути тут?

– Вони можуть убити потім і Леона з Делькою, щоб не залишилося свідків, і перебити всю команду, – припустив Деніз, у якого аж на серці похолоділо.

– Напевно, у них є хтось із колишніх моряків, хто вміє керувати судном, – сказав Дей.

Не змовляючись, обидва почали квапливо оглядати стіни своєї в'язниці й штовхати їх, намагаючись знайти слабке місце, щоб якимось розворушити його, вибратися й поспішити в табір.

Однак це їм не вдалося. Стіни виявилися міцно скріплені.

– Не вдається. Що ж нам робити? – промовив Леон з безнадією в голосі.

Деніз мовчав. А що він міг відповісти, перебуваючи в такому становищі?!

Раптом хлопці почули якийсь шурхіт зовні, потім дряпання. Хлопці притихли. І почули знайоме: «Гав»!

– Дюку! Це ти? – радісно вигукнув Деніз і кинувся до того місця, звідки було чути дряпання. – Рий землю, Дюку, копай тут, під стінкою! – він тупнув по землі. – Копай, копай, щоб потрапити до нас!

Зрозумівши завдання, пес почав сильно дряпати лапами по землі.

– Ох, молодець я-який! – зрадів Дей.

– Я ж молився і за нього, Дею! – захоплено вигукнув Деніз.

– Та-ак! – з подивом промовив друг.

Тільки через годину важкої роботи з'явилися почорнілі від землі собачі лапи, а незабаром і його запорошена землею морда. Нарешті псові вдалося проникнути в бунгало, і він одразу кинувся до хлопців, які вже очікували його біля підкопу. Деніз припав до нього, поцілував його морду, а Дюк облизав господареві обличчя.

– Молодець, Дюку! – похвалив Деніз пса й повернувся до нього спиною, показуючи зв'язані руки. – А тепер розгризи мотузку, звільни мені руки! Гризи!

Пес обнюхав мотузку й почав гризти її. Вона була тісно зав'язана й погано піддавалася собачим зубам, але Дюк не відступав, загрозливо гарчав на неї.

– Який ти розумник, Дюку! – примовляв Деніз. – Я дуже засмутився, коли ти втік.

– Він розумніший за нас, – розважливо сказав Дей. – Зрозумів, що треба сховатися, доки його не прибили. А потім стежити й вичікувати момент, коли можна буде допомогти нам.

Нарешті мотузка піддалася зубам розумного Дюка й ослабла. Деніз звільнив руки, кривлячись від болю, потер зап'ястя, укриті саднами, і почав розв'язувати руки Дея. Упоравшись зі складним вузлом, син капітана, не зволікаючи, кинувся до підкопу і, витягнувши вперед руки, поліз у нього.

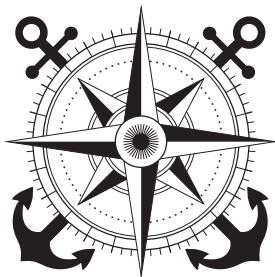
– Штовхай, Дею, – здавленим голосом попросив він, – не можу пролізти!

Дей допомагав другові протиснутися у вузький лаз. Дюк топтався поруч, не знаючи, чим допомогти.

З великими труднощами Деніз вибрався назовні. Потім допоміг вилізти Дею, витягуючи його за руки, а слідом за хлопцем вибрався і пес.

Незабаром хлопці в супроводі свого вухатого рятівника вже поспішали в бік табору. І, оскільки вже темніло, вони вирішили рухатися не лісом, де нічого не видно, а відкритим місцем – берегом.

Розділ 15

"Викликай шлюпку!"

Семеро розбійників зі своїми первісними списками з бамбука квапливо крокували в напрямку південної частини острова. Не забували вони раз у раз підштовхувати зв'язаних Леона і Делію. Два лиходії несли через плече товсті саморобні мотузки.

З неба сіялася мжичка, уперше за дні перебування в цих місцях команди «Каравеліса». Стали слизькими від вологи камені, намокли гілки і трава, їти стало важче. Почало сутеніти.

Останню частину шляху йшли берегом майже навпомацки, а до місця стоянки судна дісталися зовсім вимоклі вже за північ.

«Каравеліс» був ледь помітний у туманній мряці, і процесія бандитів ледь не пройшла повз нього. Погода стояла по-літньому тепла, і хлопці ознобу від вогкості не відчували.

Нарешті розбійники, помітивши пароплав, зупинилися, порадилися про щось пошепки. До полонених підступила чорна постать Барона.

– Ти зараз викличеш шлюпку, – тицьнувши пальцем у груди Леона, владним тоном звелів він. – А ти, дівчиську, сядь і мовчи. Пискнеш – тут тобі і кінець. – Барон грубо підштовхнув Леона: – Викликай!

Той зволікав, опустивши голову.

– Ну! – прохрипів ватажок і приставив списа до горла Делії, яка завмерла, сидючи на камені.

– Не займай її! – похмуро промовив Леон. – Викличу. Але ви повинні розв'язати мені руки.

– Для чого? – насторожився розбійник.

– Викликати шлюпку можна особливим свистом: два пальці в рот, – пояснив Леон.

Барон невдоволено засопів.

– Кривий, розв'яжи його, – звелів він своєму помічникові.

Леон струснув звільненими руками, розім'яв кисті, вставив два пальці в рот і подав особливий подвійний свист-сигнал про подачу шлюпки на берег. Настала тиша.

– Ну?! – нетерпляче штовхнув його Барон.

Леон знову повторив виклик.

– Хто там? – почувся глухий голос із судна.

– Це я, юнга Леон, – крикнув хлопець. – Термінове повідомлення для капітана від начальника експедиції!

– Він теж з тобою?

– Так, – відгукнувся Леон. – Давай шлюпку!

Розбійники очікували, напружено вдивляючись у темний силует «Каравеліса», раз у раз озираючись. Нарешті почулися сплески від весел, і ось шлюпка вже торкнулася носом берега. Дві тіні кинулися до неї. Удар каменем по голові весляра – і його виволокли, кинувши на березі. Семеро тіней швидко заскочили в шлюпку, і вона рушила до пароплава.

Леон, якого в поспіху забули знову зв'язати, кинувся до матроса. Це виявився Стрін. Потім юнга попрямував до Делії.

– Він живий, – шепнув він, звільняючи зв'язані руки дівчинки.

– Ой, що тепер буде? – із жахом відгукнулася Делія.

– Розбійники вирішили захопити корабель і втікати на ньому з коштовностями, – квапливо прошепотів Леон. – Треба якось перешкодити їм!

– Але як? Хто завадить?

– Здається, я придумав!

Хлопець зняв із себе мокру куртку, потім сорочку і простягнув її Делії.

– Перев'яжи сорочкою голову Стріна й залишайся тут. Не відходь далеко, інакше заблукаєш у темряві, – велів Леон. – А я – на судно!

– Як на судно? – злякано промовила дівчинка. – Там же...

– Господь допоможе! – заспокоїв хлопець.

Він пошепки помолився, потім зняв черевики і, зв'язавши їх шнурками, закинув на шию. Після цього юнга безстрашно ступив у воду й поплив до пароплава, намагаючись бути безшумним. Там він заліз у шлюпку, а з неї – на штормтрап і, піднявшись по ньому, обережно виглянув. На палубі через погоду ніхто не ночував. Дві чорні тіні закінчували кріпити мотузку, якою зав'язали двері в кубрик. Хтось топтався на містку. Інші, як здогадався хлопець, перекривали двері надбудови, у якій розміщувалися каюти й каюткомпанія.

Леон обережно переліз через фальшборт і, пригнувшись, пробрався до заднього кінця надбудови, де за трубою був світловий і вентиляційний люк з машинно-котельного відділення. Саме він і був потрібен юнзі. Обидві стулки виявилися відчиненими.

Леон надів черевики й заліз у люк. По конструкціях і трубопроводах він спритно спустився вниз та опинився

в котельному відділенні. Там дістався до допоміжного парового котла, кинувся до трьох вентилів паропроводів і закрутив їх, перекривши пару. Потім почав знімати їх. Вони щільно трималися, і хлопцеві довелося вибивати їх знизу долонями. Перший ventиль піддався, коли долоня правої руки вже «горіла» від болю.

– Ось вам брашпиль і якір! – прошепотів Леон, ховаючи ventиль у широку кишеню своїх матроських штанів.

Лівою рукою вдалося збити і другий ventиль на кермову машину. Стали в пригоді пояснення механіка, які він давав на початку рейсу. Леон знав, що третій ventиль відкриває пару на обігрів приміщень, і не став зривати його. Тим паче, що вже майже не відчував долонь, збитих до кривавих синців.

– Ось вам і кермове управління! – задоволено прошепотів юнга.

Потім він прослизнув у бункер, закопав обидва ventilі у вугілля в самому кутку так, щоб можна було легко знайти їх потім, і втомлено опустився на купу вугілля. Незабаром почулися збуджені голоси, погрозливі крики. Леон зрозумів, що загарбники наказують вахтовому кочегару збільшити пару в котлі. А це означало й те, що вони пригнали механіка, щоб змусити його потім дати хід машині за командою з містка. І зрозумів, що й справді хтось із розбійників знайомий з керуванням пароплавом. «Найвірогідніше, Барон», – подумав хлопець.

– Нічого у вас не вийде! – шепотів він збуджено. – Брашпиль не запрацює. А якщо навіть і здогадаєтеся підняти якір ручним приводом і дасте хід судну, то й стерна воно не слухатиметься. А доки будете вовтузитися, з'ясовуючи, що до чого, доки будете намагатися все налагодити, уже й розвідниться. І Делька прибіжить до табору, підніме лю-

дей. А вже вони придумують щось. Адже там в охоронців є рушниці.

Тим часом Делія на березі перев'язала матросу рану на голові й почала ходити туди-сюди берегом. Вона хвилювалася за Леона. Хотілося нашкодити розбійникам, але їй не спадало на думку, що вона, тендітна дівчина, могла би вдіяти.

Нарешті дозрів план. Делія швидко зняла верхній одяг, залишившись у блузці й панталонах, скинула туфельки, безшумно ввійшла у воду й попливла до судна. Останні кілька метрів вона пропливла під водою й тихенько виринула біля самої шлюпки. Було чути ходьбу й метушню на палубі.

Долаючи страх, дівчинка підбралася до штурмтрапа, відв'язала шлюпку, тихенько забралася в неї, нечутно вставила весла в кочети й попливла. Її серце голосно калатало від хвилювання. Делія вийшла зі шлюпки, коли та торкнулася берега, прив'язала її до великого каменя та знесилено опустилася поруч...

Керувати «Каравелісом» і справді вирішив Барон. Він служив колись на паровому буксирі, і тому йому була знайома корабельна справа. Не довіряючи кочегарові, якому наказано було під наглядом двох «списоносців» швидше піднімати пару, він звелів своїм посіпакам стати біля котла. Кидати вугілля в топку справа, мовляв, нехитра – аби полум'я було жаркіше. Ці двоє раптово напали на кочегара, повалили його, зв'язали руки за спиною і ноги, затягли в темряву бункера, де причаївся Леон, і кинули на вугілля.

– Ти хто? – злякано запитав кочегар, коли Леон, зашелестівши вугіллям, ступив до нього на допомогу.

– Юнга я, – прошепотів Леон. – А ти, здається, Дронг?

Цього кочегара він упізнав по голосу – їхні ліжка в кубрику були поруч.

– Звідки ти взявся? – здивувався кочегар.

– Уплав дістався, – відповів Леон, – щоб зняти вентиля на допоміжному котлі.

– Зняв?

– Так.

– От і молодець. Розв'яжи мене.

Хлопець узявся за мотузковий вузол за спиною бідолахи. Він виявився туго зав'язаним і не піддавався пальцям хлопця.

– Хто ці страховиська? – здивовано запитав Дронг. – Звідки вони?

– Утікачі, – коротко пояснив Леон.

– А що їм треба?

– Вирішили викрасти пароплав і втекти на ньому.

– Якось треба перешкодити їм. Бо нас потім живими, либонь, не залишать, – з тривогою в голосі сказав Дронг.

– Ага, – погодився Леон. – Але як?

Барон спустився в котельне відділення, переконався, що його прибічникам уже вдалося підняти пару «на марку», і поспішив на бак піднімати якір. Там, перш ніж звільнити якір-ланцюг й увімкнути брашпиль, він перевірів клапан подачі пари. Клапан не реагував – пара на брашпиль не подавалася.

– Прокляття! – вигукнув Барон і зі злості вдарив кулаком по ні в чому не винному залізу.

Виявляти проблему в системі подачі пари йому було ніколи, адже вже майже розвиднілося. Тому новоявлений «капітан» кинувся на місток. Він вирішив дати судну хід, аби порвався якір-ланцюг, і крикнув у переговорну трубу механіку дати повний назад. А сам почав крутити штурвал, намагаючись повернути пароплав, коли він рушить, убік від берега. Проте і штурвал не реагував, провертався без результату. Корпус пароплава здригнувся, але замість повного він отримав найменший хід. Якір-ланцюг натягнувся й не

відпускав судно. Почулися страшні лайки й погрози Барона в переговорну трубу.

А в бункері Леону вдалося нарешті розплутати мотузки та звільнити руки Дронга. Ноги ж кочегар звільнив сам.

– Хапай лопату! – звелів він юнзі. – Набери вугілля, скільки зможеш кинути, а я візьму ломик. Підкрадемося до цих бандитів. Палиці їхні валяються. За моєю командою кидай щосили вугіллям з лопати в пику найближчого, а я затримаю іншого!

Потім вони непоміченими підкралися до котла.

– Агов! – голосно крикнув Дронг.

Розбійники швидко озирнулися, і Леон з маху жбурнув лопату вугілля в обличчя бандиту-кочегару. Той схопився за голову й закричав, зігнувшись, а до другого вже підбіг Дронг із ломиком. Незабаром обидва розбійники були зв'язані своїми ж мотузками й опинилися в бункері замість Леона з Дронгом. Так само, прокравшись до машинного відділення, вони впоралися і з кошлатим бороданем, який, виставивши свій «спис», пильнував механіка. Його руки Дронг зв'язав своєю шийною хусткою, потім кинув у той самий бункер, а металеві двері замкнув.

Механік, червоний від хвилювання, відразу зупинив машину, кинувся по трапу нагору, зачинив вхідні двері в машинне відділення і розклав великим гайковим ключем засув так, щоб двері вже не можна було відчинити зовні.

Дей з Денізом дісталися по нічному березі до табору, ледь тримаючись на ногах від втоми, і підняли тривогу. Незабаром усі його мешканці прибігли до місця стоянки «Каравеліса». Двоє робітників кинулися до матроса, що лежав на каменях з перев'язаною головою. Поруч із ним сиділа в сльозах Делія. Виявилося, Стріну не вдалося вижити після отриманої травми.

Батько Делії схопив доньку і притиснув її, тремтливу, до себе. Гілмар з геологом, двоє охоронців з рушницями і Варнер поспішили до роз'їзної шлюпки і, не зволікаючи, попливли до судна.

Барон метався по містку, накручував штурвал, кричав у переговорну трубу в машинне відділення, вимагаючи дати хід. І раптом завмер на місці. Він зауважив, що від берега наближалася шлюпка, а в ній – люди з рушницями. Із шлюпки пролунав постріл.

З переляканими очима Барон скотився з містка, гукнув трьох бандитів, що залишилися на палубі, і з ними кинувся до рятувальної шлюпки. А прибулі з берега піднялися на палубу, охоронці з рушницями обережно пішли по судну в пошуках грабіжників, тимчасом як Варнер із Грустом звільнили двері кубрика й попрямували розв'язувати двері в надбудову.

Матроси вивалилися з кубрика, не розуміючи, що відбувається.

– Утікачі ледь не викрали наш пароплав, – сказав Гілмар. – Та ось і вони самі, – указав він рукою за борт.

Четверо на рятувальній шлюпці квапливо гребли геть. Боцман покликав двох своїх матросів та охоронців з рушницями, вони швидко стрибнули в роз'їзну шлюпку й вирушили навздогін. Капітан зі штурманом також вийшли з надбудови, не розуміючи, що сталося. Палуба заповнилася людьми, які схвильовано перемовлялися.

Суднові на своїй легкій шлюпці помітно наздоганяли важку рятувальну.

– Стривайте ж, смердючі сини акул! – загрозливо говорив Фінбар, уважно стежачи за втікачами. – Покажу я вам зараз, як захоплювати добропорядні кораблі! Наваліться, сонні медузи! – скомандував він своїм веслярам. – Не шкодувати своїх спин!

Коли рятувальна шлюпка «під конвоем» роз'їзної повертала-ся до судна, у його трюмі щосили вже стукали сокири. Тесляр і два матроси за наказом капітана поспішно збивали з товстих дошок щось схоже на загін.

А Барон, який так і не став капітаном, і його супутники, такі ж страхотливі на вигляд через яскраві синці під очима від важкої руки Фінбара, неохоче піднялися, гнані рушницями, на палубу. Їх відразу ж оточили похмурі матроси та зв'язали їм руки. Потім привели з бункера ще трьох брудних від вугільного пилу бандитів і всіх взяли під варту в збитому у трюмі загоні.

Розділ 16

Похоронний салют

Екіпаж судна, члени експедиції і робітники зібралися на сумну церемонію поховання матроса Стріна. Його поховали поряд з тим місцем, де він поставив роз'їзну шлюпку, коли приплив на ній востаннє. Капітан сказав прощальне слово. Гримнув і рознісся луною салют із двох рушниць. Делія плакала, тримаючи руку батька. Блідий Леон, ледь тримаючись на ногах, підійшов до свіжої могили й опустився на коліна.

– Прости, друже, – тихо сказав він. – Це я винен у твоїй загибелі.

Сумно схиливши голову, юнга не вставав з колін, доки його не підняв із землі сам капітан.

– Ти не винен, – промовив він, заспокоївши й обнявши Леона. – Хіба в тебе був інший вихід?

– Якби ти відмовився, – додав батько Делії, – то замість цієї тут була б могила моєї доньки. І, напевно, поруч твоя.

А бандити знайшли б інший спосіб проникнути вночі на судно. І Стріна, вахтового, не тут, то там, на борту, прикінчили б. Це жорстокі люди. Заради свого порятунку, та ще й із вмістом ящиків, вони готові були розправитися з усіма, хто спробував би перешкодити їм. Тому не докоряй собі.

Цієї миті кочегар Дронг ступив уперед.

– Цей юнга, – кивнув він на Леона, який досі стояв поруч із капітаном, – допоміг урятувати наш корабель. Адже це він потайки вплав дістався з берега на судно й потрапив у котельне відділення, перекрив пару на брашпиль і кермове та зняв ці вентиля. А потім ми разом з ним повалили розбійників в котельному й машинному, і механік зміг вчасно зупинити машину. А там і з берега надійшло підкріплення...

– Ми не встигли б, якби шлюпка не стояла біля берега, – підхопив Гілмар. – До речі, як вона тут опинилася? – запитав він, оглядаючи всіх присутніх. – Адже бандити на ній переправилися на корабель, так?

Моряки здивовано перешіптувалися.

– А справді, як? – поцікавився капітан. – Не сама ж вона переправила себе до берега!

Запала мовчанка. Ніхто не знав відповіді.

– Це я, – зізналася Делія, витираючи сльози.

– Як?! Ти сама вночі вплав дісталася до судна й викрала шлюпку? – здивувався батько, дивлячись в заплакані очі доньки.

– Ось, виявляється, хто всіх урятував! – вигукнув начальник експедиції. – Леон з Делією, а не ми зі своїми рушницями. І ще ось ці хлопці, – він указав на Деніза з Деєм, що стояли збоку. – Вони в нічній темряві пробралися через весь острів у табір і підняли всіх нас!

– Це не ми, – стиха відповів Дей, – а він! – юнга вказав на Дюка, що сидів осторонь. – Він звільнив нас: зробив підкоп, розгриз мотузку та звільнив наші руки.

Дюк немов зрозумів, про що говорили, піднявся, підійшов до сина капітана й сів біля ніг свого господаря. Деніз вдячно погладив свого друга.

Потім усі повернулися на судно, і у своїй каюті капітан зібрав раду: Гілмара з Грустом, який не розлучався з робочим планшетом, механіка, що витирав ганчіркою промаслені руки, білявого штурмана й боцмана. Запросив він і чотирьох юних героїв.

Почали думати, що робити далі після всього, що сталося: згортати роботи і зніматися з якоря в порт або ж продовжувати пошуки, доки ще є час і не настав сезон штормів і дощів.

Штурман, механік і боцман доповіли, що корабель готовий до плавання. Проте начальник експедиції виступив за продовження робіт. Оскільки, мовляв, перші результати отримані вже непогані й треба завершити обстеження острова, зокрема й печери на півночі, зазначеної в посланні з пляшки. Вирішили так і зробити.

Уранці у велику рятувальну шлюпку завантажили намети, кирки, лопати, ліхтарі, запас їжі... У неї спустилися обидва геологи, два матроси, двоє робітників і четвірка друзів з Дюком, щоб показати, де розташована печера. Старшиною шлюпки капітан призначив боцмана. Матроси з робітниками взялися за весла, і Фінбар голосно скомандував: «Налягай, нероби»!

Пів дня добиралися до північного мису: довелося обходити кам'янисті мілини. Деніз, Леон і Дей час від часу теж сідали за весла, даючи відпочити гребцям.

– Ой, рибка! – вигукнула Делія, указавши пальцем у бік відкритого моря.

Боцман глянув і промовив:

– Рибка – це ти. А там просто дельфін.

– Звідки ж він тут? Раніше не видно було.

– Напевно, це ваш дельфін з-під бугшприта «Каравеліса», – пожартував Фінбар.

Хлопцям було незвично бачити цього грізного «дракона» усміхненим, і всі четверо з подивом дивилися на боцмана, як на диво, що казна-звідки взялося.

– Я чув десь, що побачити в морі дельфіна – до удачі, – зауважив Гілмар, умостившись у носовій частині шлюпки.

– А хіба удача досі не супроводжує всіх нас? – подав голос його помічник, геолог.

– Це так, – кивнув боцман. – Напевно, тому, що наші мальки закріпили дельфіна за цим кораблем.

Несподівано голосно гавкнув Дюк, він теж помітив дельфіна, який знову виринув, немов супроводжував шлюпку.

– Тримай його, – порадив Денізові боцман. – Бо скочить знову за борт за цією «рибкою», як на «Клементині». Він це вміє.

– Нічого! – весело озвався Дей. – Витягнемо, якщо скочить. Ми теж тепер уміємо рятувати його.

Прибувши на місце, подорожні перекусили, відпочили і взяли до роботи. Гілмар і Груст із робітниками вирушили до печери в супроводі хлопців, а матроси з боцманом вирили могилу й поховали в ній останки моряків з вітрильника, який колись зазнав краху. Ці відважні чоловіки знайшли на острові свій останній сумний притулок.

Коли підійшли до печери, Дюк раптом занепокоївся й почав гавкати, задерши голову. На дереві побачили знайомого великого чорно-жовтого птаха, який два дні тому попереджав їх криками про небезпеку. Тепер птах сидів осторонь від входу й мовчки спостерігав за тим, що відбувається. Пес гавкав явно не на нього. Подорожні ніяк не могли зрозуміти, у чому річ.

– Здається, даремно він хвилюється, – припустив Груст. – Щось почув.

Не витерпівши, Деніз піднявся нагору, понишпорив у траві й над самим входом до печери знайшов якусь дощечку, оброслу мохом і тому непомітну.

– Вона схожа на уламок шлюпки, – крикнув він, спускаючись.

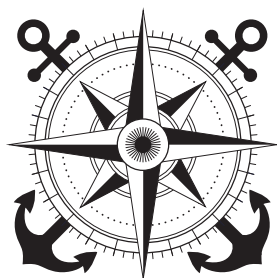
На дощечці виявили чимось надряпані літери. Почали розбирати напис і з хвилюванням прочитали: «Шлюп... “Конкордія”. Ураган. Затонув. Урятувалися ми, семеро». Далі були імена з прізвищами і дата: «12 лютого 18... року». Напис був нерозбірливий.

– Оце так! – здивовано сказав Дей і поплескав Дюка. – Молодець, що вчув!

– Наш друг гавкав і тоді, коли ми вперше прийшли до печери, – згадав Деніз. – Я подумав: пташку відчув або мишку

Гілмар узяв дощечку, переписав надряпаний на ній напис у свій блокнот, аби потім передати повідомлення владі в порту. А саму дощечку від шлюпки з «Конкордії» Фінбар прикріпив до збитого з привезених дошок невеликого пам'ятника на могилі моряків, які впокоїлися тут.

Розділ 17

Повернення

Через два тижні табір геологів перекочував на судно. «Каравеліс» підняв вітрила й узяв курс на Діліган.

Леон з Деєм у старих матроських сорочках, заляпаних білою масляною фарбою, водили широкими пензликами, дофарбовуючи надбудову на правому борту. У вправних моряків є правило: перед поверненням у рідний порт приводити судно до ладу. А Фінбар мав славу непоганого моряка, і йому не шкода було фарби на те, щоб судно мало вигляд нового, входячи в гавань. І щоб ніхто на причалі не міг сказати: «Видно, що на цьому іржавому кориті немає боцмана».

На легкому вітерці «Каравеліс» неспішно йшов правим галсом, злегка похитуючись. Фінбар у своєму подертому капелюсі з'явився, як завжди, раптово. Він уважно оглянув роботу юнг, хмикнув. Потім погладив за звичкою свій ніс, який, як жартували матроси, «на сімох ріс, а одному дістався», поплес-

кав долонею по планширі. Це означало, що боцман перебуває в доброму настрої.

– Ну що, мальки, бачите тепер, що правий борт у нас вищий за лівий? – звернувся він до підопічних.

Леон з Деєм озирнулися, перервали роботу.

– А ти, боцмане, попроси штурмана, щоб відвернув на лівий галс, – сміливо відповів Дей, – і тоді сам побачиш: лівий борт вищий за правий.

– Розумієте, мальки, – задоволено промовив Фінбар.

Підійшли Деніз із Делією, які прогулювалися по палубі.

– Гаразд, відпочиньте, – великодушно дозволив боцман і пішов.

Юнги полегшено зітхнули, відклали банки й пензлі та приєдналися до друзів, які стали біля борту. Поруч зупинилися Гілмар з батьком Делії, які вийшли подихати свіжим морським повітрям.

Море грало синіми та блакитними блискітками під променями сонця на ясному небі. На судні всі перебували в піднесеному настрої, як це буває наприкінці благополучного плавання перед приходом додому.

– Ну що, друзі, – заговорив, звертаючись до хлопців, Гілмар, – ось і закінчується наша експедиція і ваші муки-пригоди.

Дей кивнув:

– Усе добре, що...

– ...Добре забувається, – перебив його Деніз з усмішкою.

– Ні! – заперечила Делія. – Усе це ми ще довго не забудемо.

– Так, усім нам довелося пережити неприємні моменти, – зітхнув батько дівчинки. – Зате результати експедиції дуже вдалі, чи не так?

– Так. Дещо експедиція розвідала, – ухильно сказав Гілмар. – До речі, і в третій печері теж дещо знайшли. Тепер можна посылати на цей острів добувачів.

– Тож ви знайшли дорогоцінне каміння? – стрепенувся Деніз. – Я так і думав, хоч це і тримають у секреті.

– А ми нічого не знайшли, хоч теж шукали, – розчаровано промовила Делія. – Даремно тільки дізналися від вас про коштовне каміння і вивчали його.

– Що ви, друзі? Ви знайшли більше, ніж ми! – палко заперечив начальник експедиції.

– Як це? – дівчинка підняла на Гілмара питальний погляд.

– Ми знайшли тільки деякі види, до того ж невідомо, чи багато їх там, – пояснив Гілмар. – А вам вдалося знайти всі!

– Де? – не зрозумів Деніз.

– У старовинних музейних раритетах, які ви виявили в другій печері. Різного дорогоцінного каміння, вправленого в золото, там навіть більше, ніж тих, про які ви дізналися від мене на шляху до острова!

– Ого! – захоплено вигукнув Дей.

– Це національне надбання викрали ті, хто зараз тут, у трюмі. І їх теж знайшли й допомогли схопити саме ви!

– Не ми виявили ті скарби, – скромно заперечив Леон. – Варнер сказав, де шукати печеру.

– Але ж саме вам він довірив цю таємницю. І ви вирушили на пошуки печери, аби переконатися, що Варнер не вигдавав усе це. І третю печеру, як і першу з другою, знайшли теж ви!

– А її виявили завдяки пляшці із запискою, – не здавався Леон.

– І пляшку виловили не матроси або кочегари, а ви!

Нічого було більше заперечити Леону, і він лише знизав плечима.

– І я, правду кажучи, дивуюся і не розумію: як вам усе це вдавалося?

Хлопці зніяковіли.

– Ну... це не зовсім ми, – нарешті сказав Леон. – Це молитви. Допоміг нам Господь...

– Он як! Що ж, слава Богу, – задоволено сказав Гілмар. – Отже, музейні скарби, коли повернемося, займуть знову своє гідне місце.

– А сприяння Варнера буде належно оцінене, я сподіваюся, – додав батько Делії. – Наш капітан вирішив звернутися з клопотанням до суду про пом'якшення йому, утікачу-злочинцю, покарання, з огляду на його вчинок, який можна вважати соціально відповідальним. Водночас це каяття в скоєному.

– І навіть звільнення від покарання він заслуговує, – уточнив Гілмар. – Отже, ви, друзі, зробили, можна вважати, три відкриття на острові: три печери. І тому ми з капітаном також вирішили клопотати про перейменування його з Безіменного в Острів трьох печер!

– Оце так! – знову вирвалося в Дея.

– Батько правильно вирішив! – задоволено зауважив Деніз. – А підказав йому це я!

– Який ти молодець! – похвалила Делія. – Добре, що не Островом розбійників запропонував назвати. Ой, а ось знову ця рибка! – вона вказала туди, де з'явився чорний дельфін. Раз у раз виринаючи, він супроводжував судно. – Може, це той самий, якого ми бачили біля острова?

– Між іншим, батько проситиме судновласника залишити фігуру дельфіна під бушпритом, – повідомив Деніз. – І перейменувати пароплав на «Дельфін».

– Чудово! – захоплено промовила Делія. – Це теж ти йому підказав?

– Ні, він сам придумав, – сказав син капітана й озирнувся. – А он і розбійник з острова з'явився з трюму!

Між фок-щоглою й надбудовою показався брудний, кошлатий грабіжник у супроводі охоронця з рушницею. Спій-

маних утікачів час від часу виводили нагору по одному на прогулянку.

– Це Барон, їхній ватажок, – неприязно промовив Леон.

На палубі з'явився Варнер з відром у руці. Вони зустрілися, зупинилися, і якби наші хлопці та їхні співрозмовники опинилися поруч, то могли б почути таку розмову:

– А, це ти, мерзотнику, зраднику, – злісно прохрипів Барон. – Вислужився перед ними, – він кивнув на місток.

– Мерзотник – це ти, – відповів Варнер, спокійно дивлячись в очі ватажка, сповнені ненависті. – Так, я вислужився, але не перед ними. Я вирішив служити тепер вищому Начальнику.

– Це кому ж?

– Богу.

– Що-о? Ти раптом перетворився на святенника й думаєш уникнути каторги?

– Якщо й не уникну, то досиджу своє зі спокійним сумлінням перед Богом і людьми.

– А здохнеш там так само, як і ми! – зловісно посміхнувся Барон.

– Хай так. Зате після цього не загину навіки, а буду із Христом жити вічним життям.

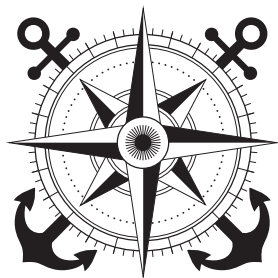
– Це де ж ти, убогий, набрався таких казок? – презирливо скривився Барон.

– Добре було б і всім вам набратися таких самих!

Охоронець тицьнув ув'язненого рушницею в спину, і той, презирливо сплюнувши, відвернувся від колишнього приборчника.

Так вони розійшлися, щоб ніколи більше не зустрітися.

Епілог

Наступного дня «Каравеліс», згорнувши вітрила, увійшов у порт Діліган і пришвартувався до причалу.

Спійманих на далекому острові злочинців забрали під конвою до в'язниці. Варнер залишився на судні під наглядом охоронців.

Представники влади міста й дирекції музею були невимовно здивовані, дізнавшись про те, що на пароплаві прибули зниклі колись цінні історичні реліквії. Місцева газета помістила про це великий репортаж. Про всі перипетії викрадення, збереження й пошуку скарбів розповіли на сторінках газети Варнер, підлітки, геологи й моряки. Звісно, Варнер і четверо юних мандрівників одразу стали героями в очах городян.

У мерії в урочистій атмосфері та присутності капітана «Каравеліса», Гілмара, батька Делії і батьків Леона з Деєм усі четверо друзів отримали подячні грамоти за заслуги перед кра-

їною, а також гідну грошову премію за повернення безцінних історичних раритетів.

Щодо Варнера, то суд за рапортом капітана судна й результатами опитування свідків своїм рішенням скасував подальше відбування покарання для цього втікача.

Опинившись на волі, колишній злочинець, який повірив у Христа, забажав укласти завіт з Господом. Леон привів його, одягненого в матроський костюм, до пастора церкви, і той, поговоривши з Варнером, хрестив його.

З допомогою юної четвірки Варнер розшукав Гілмара й просив узяти його на знайому вже роботу в геологічну експедицію. Адже нічого іншого він не вмів робити, вдаючись раніше до крадіжок та грабежів.

– Можна взяти його робітником експедиції? – запитав Гілмар у хлопців. – Адже наші пошуки нерідко бувають засекреченими.

– Звичайно, можна, – запевнив Леон.

– Адже він тепер віруючий, християнин, – додав Деніз, – а отже, чесний і працьовитий.

– Ми відповідаємо за нього, – погодився з друзями Дей.

– Він нас не підведе, – упевнено заявила Делія. – І вас також. Нарешті четверо друзів і Варнер почали прощатися.

– Цікаві були канікули, – мрійливо промовив Дей.

– Авжеж, – зіщулилася Делія, згадавши пережите.

– А я повторив би такі канікули, – сказав Леон.

– І я, – погодився Деніз. – Аби погода не псувалася й море не штормило, – багатозначно додав син капітана.

– Дякую вам, хлопці, за все, – проникливо сказав Варнер, потискуючи кожному руку. – Особливо за розповіді про Христа й читання Біблії. Ця Книга змінила моє життя.

– До речі, про Книгу... – сказав Деніз, відкриваючи свою заплічну сумку й дістаючи з неї старовинну Біблію. – Леон отри-

мав її на «Святому Клементині», потім передав мені рік тому. А тепер вручаємо її тобі. Вона тобі зараз потрібніша.

– А ти? – здивувався Варнер.

– А мені батько обіцяв купити.

– Я теж попрошу батька купити мені Біблію, – несподівано повідомила Делія.

Хлопці з подивом подивилися на неї.

– І я теж, – вирішив Дей так само несподівано.

– Бери, – Деніз простягнув Книгу розбійникові, який став по-слідовником Бога. – Ця Книга – теж коштовність. Адже вона не раз рятувала нас!

– І не тільки нас, – підтвердив Леон.

Варнер обережно взяв Біблію і ще раз розчулено потиснув руки друзям.

Визначення морських термінів

Ахтернік — крайній кормовий відсік судна.

Бак — передня (носова) частина верхньої палуби судна.

Біме — поперечна балка між бортами судна, яка підтримує палубу.

Бом-утлегар — рангоутне дерево для продовження бушприта.

Брашпиль — механічний пристрій для спуску і підймання якоря.

Бушприт — похиле рангоутне дерево, що виступає вперед з носа парусного судна.

Ванги — сталеві або прядив'яні канати для кріплення щогл і піднімання по них.

«**Духи**» — так на пароплавах моряки між собою називали кочегарів.

Канатний ящик — приміщення під палубою в носовій частині для якірного каната або якірного ланцюга.

Кільватер — струмінь води по лінії кіля позаду судна, що рухається.

Кнехти — чавунні пумби для кріплення швартових канатів.

Кубрик — загальне приміщення для рядового складу екіпажу судна.

Марсовий майданчик — невеликий майданчик на щоглі.

Навігація, лоція — судноводійські науки, а також посібники з них.

Пал — чавунна пумба, вріта в землю біля пристані, до якої канатами прив'язується судно під час стоянки.

Планшир — захисний обвід з дерев'яних брусків або сталевих полиць на краях палуби судна, на борту човна чи яхти.

Правий галс: коли вітер дме в правий борт під час руху судна.

Рея — круглий брус, який прикріплюють до щогли судна, залишаючи його рухомим, до нього кріпляться вітрила.

Фал — трос, мотузка для підняття вітрил, сигнальних прапорів та ін.

Фок-щогла — передня від носової частини щогла.

Фор-бом-брамсель — одне з верхніх вітрил.

Форштевень — крайня носова частина судна, носовий брус, що є продовженням кіля.

Ходовий місток — основний пост керування судном під час плавання.

Шкот — снасть, якою розтягають вітрила і керують рухом судна.

Шлюп — тип парусного судна.

Штурмтрап — мотузковий трап з дерев'яними сходинками, що опускається вздовж борту судна.

Штуртрос — ланцюг або трос на судні, що йде від штурвала до стерня і призначений для повороту стерня.

Юфере — блок для натягування вант та інших снастей стоячого такелажу на невеликих парусних промислових судах.

Купити наші книги дуже просто:

Інтернет-магазин: **bookson.com.ua**

Тел. гарячої лінії: **(044) 425-69-06,**

+38 (099) 45-595-45

Книга поштою: e-mail: **dzherelo@ukr.net**

Ігор Чесноков

Острів трьох печер

Відповідальний редактор *Л. Качмар*

Художник *О. Степаненко*

Дизайн *С. Сибир*

Верстка *Т. Романко*

Редактор *Л. Шаповал*

Коректор *І. Джердж*

Перекладач *Н. Качмар*

Формат 84х108 1/32. Папір офсетний. Друк офсетний.

Підписано до друку 21.12.2021 р. Гарнітура HelveticaNeuiCyr.

Наклад 3800 прим.

Свідоцтво: серія ДК № 787 від 28.01.2002 р.

Видавництво «Джерело життя»

04052, м. Київ, вул. Лук'янівська, 9/10-А

тел. (044) 425-69-06, +38 (099) 45-595-45,

e-mail: dzherelo@ukr.net